

EUROPA-KOMMISSIONEN

Konkurrencereglerne i De Europæiske Fællesskaber

Del IIB

Forklarende bemærkninger til statsstøtteregele

BRUXELLES • LUXEMBOURG, 1997

Tekst af *Massimo Merola, Studio legale Pappalardo & Associati*
ajourført: 12/1996

Bibliografiske data findes bagest i denne publikation.

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1997

ISBN:

© EKSF-EF-EAEF, Bruxelles • Luxembourg, 1997

Eftertryk tilladt med kildeangivelse, dog ikke til kommercielle formål.

Printed in

Indholdsfortegnelse

I. INDLEDNING	5
II. MATERIELLE REGLER	7
1. Statsstøttebegrebet	7
2. Princippet om statsstøttes uforenelighed og tilpasninger heraf	11
3. Anvendelsen af undtagelserne i artikel 92, stk. 3, litra a) og c), fra princippet om statsstøtteforanstaltningers uforenelighed	14
a. Grundlæggende principper	14
b. Regionalstøtte	15
c. Horisontal støtte	17
d. Sektorstøtte	20
e. Sektorer, som på samme tid henhører under traktatens bestemmelser om statsstøtte og andre af traktatens bestemmelser	23
III. PROCEDUREREGLER	31
1. Forpligtelsen til at anmelde nye støtteforanstaltninger	31
2. Eksisterende støtteordninger	32
3. Kontrolprocedurernes forløb	34
a. Anmeldelsesproceduren	34
b. Proceduren for undersøgelse af ikke-anmeldte støtteforanstaltninger	37
c. Proceduren for den løbende kontrol	40
d. Offentliggørelse af Kommissionens beslutninger	41
e. Tredjemands rettigheder	42
IV. EKSF-TRAKTATENS STATSSTØTTEREGLER	45
1. Grundlæggende principper	45
2. Reglerne for statsstøtte til kul- og stålindustrien	46
3. Procedurespørgsmål	46
BILAG	
1. Væsentligste statsstøttetekster vedtaget eller offentliggjort af Kommissionen efter færdigredigeringen af del IIA (31.12.1994)	49
2. Oplysninger om den europæiske konkurrencepolitik	52

I. INDLEDNING

Visse former for statslig adfærd har forstyrrende virkninger for et velfungerende fællesmarked, og paradoksalt nok er problemet vokset i takt med den større europæiske integrering. Første pladsen blandt disse forstyrrende elementer indtages af statsstøtte, som i strid med de grundlæggende principper i EF-traktaten (herefter "traktaten"), navnlig artikel 3, litra g)¹, medfører forskelsbehandling mellem virksomheder, som modtager støtte, og dem, som ikke gør, og dermed også skader den frie konkurrence, som burde kendetegne fællesmarkedet ².

I stedet for at indføre et næsten absolut forbud mod statsstøtte udtænkte traktatens forfattere på grundlag af erfaringerne fra EKSF-traktaten en ordning, som ganske vist fokuserer på et princip om statsstøtteforanstaltningers uforenelighed med reglerne for fællesmarkedet, men også indeholder undtagelsesbestemmelser for en række former for støtte til visse særlige formål.

En sådant system fordrede, at der blev indført en mekanisme til kontrol af støtten. Den kontrolmekanisme, der er indeholdt i traktaten, adskiller sig fra andre på grund af dens forudgående karakter, nemlig at medlemsstaterne er forpligtet til at anmelde påtænkte støtteforanstaltninger til Europa-Kommissionen (herefter "Kommissionen") med henblik på godkendelse før iværksættelsen af de pågældende projekter. Systemet adskiller sig således fra Verdenshandelsorganisationens, som i en vis udstrækning³ tillader statsstøtte, da statsstøtte ikke skal godkendes på forhånd, men kun kontrolleres efter tildelingen.

Udøvelsen af denne kontrolbeføjelse har sat Kommissionen i stand til at opbygge en omfat tende beslutningspraksis inden for statsstøtte og således fastlægge særlige retningslinjer ud fra kriterier som f.eks. modtagervirksomhedens størrelse, geografiske beliggenhed, aktivitets sektor eller støttens formål. For at skabe størst mulig gennemsigtighed har Kommissionen kodificeret og offentliggjort de fleste af disse retningslinjer som en nyttig orientering til medlemsstaterne, de pågældende virksomheder og øvrige interesserede parter.

Formålet med de følgende sider er ikke at give en udtømmende beskrivelse af statsstøtte reglerne, men en slags læsevejledning til reglerne i samlingen *Konkurrencereglerne i De Europæiske Fællesskaber - Del IIA: Statsstøtterejerne*.

Stoffet omhandles derfor i følgende rækkefølge:

- a) indholdet i traktatens artikel 92
- b) betingelserne for anvendelse af undtagelsesbestemmelserne i stk. 2 og 3, i samme artikel

¹ Det drejer sig om artikel 3, litra f), i Rom-traktaten, som efter en lettere forenkling i forbindelse med ændringerne som følge af Maastricht-traktaten er blevet til artikel 3, litra g), i EU-traktaten.

² Det præciseres i traktatens artikel 3, litra g), at et af målene for Fællesskabet netop er "gennemførelse af en ordning, der sikrer, at konkurrencen inden for det indre marked ikke fordrøjes".

³ I Verdenshandelsorganisationens regi er statsstøtte tilladt, hvis den indgår i den "grønne liste" over subsidier, der ikke kan medføre sanktioner.

- c) sektorer, som på samme tid er underlagt traktatens bestemmelser om statsstøtte og andre af traktatens bestemmelser
 - d) kontrolproceduren i traktatens artikel 93, og
 - e) særlige statsstøtterejerne i EKSF-traktaten.
-

II. MATERIELLE REGLER

1. Statsstøttebegrebet

I henhold til artikel 92, stk. 1, er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet i det omfang, den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne⁴.

Bortset fra disse aspekter, som er uadskilleligt forbundet med støttekilden og støttens virkninger, indeholder bestemmelsen ingen definition på selve støttebegrebet, ligesom der ikke opstilles nogen liste over forbudte foranstaltninger. Kommissionen og Domstolen har imidlertid foretaget en afgrænsning af begrebet.

Det er nu fast retspraksis, at begrebet støtte svarer til enhver fordel, som de offentlige myndigheder tildeler en virksomhed uden vederlag eller mod et vederlag, som kun i minimalt omfang afspejler det beløb, som den pågældende fordel kan vurderes til. En sådan definition omfatter derfor såvel tilskudsudgifter til en virksomhed som enhver form for lettelse af de byrder, en virksomhed normalt må bære, således at den opnår en besparelse.⁵ Statslige bidrag, som udelukkende har den virkning, at de kompenserer for en objektiv ulempe for modtagervirksomheden, kan i denne sammenhæng ikke falde ind under artikel 92.

Med hensyn til finansieringen af den fordel, der tildeles en virksomhed, har Kommissionen traditionelt indtaget den holdning, at en statslig foranstaltning ikke nødvendigvis skal være finansieret over offentlige midler for at udgøre støtte. I artikel 92, stk. 1, er foranstaltninger fra statens side sidestillet med finansiering af foranstaltninger med statslige midler. Kommissionen har endvidere i sin stillingtagen lagt til grund, at artiklen således, inden for statsstøtteområdet, genspejler det overordnede princip i artikel 3, litra g), og derfor bør fortolkes bredt.

Domstolen har imidlertid i nyere retspraksis været nødt til at nuancere denne sædvanlige praksis i Kommissionens stillingtagen. Domstolen er af den opfattelse, at det følger af selve formuleringen af artikel 92, stk. 1, og de procedureregler, der er omhandlet i artikel 93, at fordele, som tildeles uden brug af statslige midler, ikke falder ind under de pågældende bestemmelsers anvendelsesområde, idet sondringen i artikel 92, stk. 1, mellem statsstøtte og støtte, som ydes ved hjælp af statslige midler, kun har til formål ikke at udelukke forskellige former for støtte, der ydes af offentlige eller private organer, der er udpeget eller oprettet af staten, fra at falde ind under støttebegrebet⁶. For at være af statslig karakter skal støtten således i henhold til Domstolens

⁴ Artikel 92, stk. 1, fastslår udtrykkeligt kun støttens principielle uforenelighed med fællesmarkedet. Til forskel fra andre bestemmelser i kapitlet om konkurrencepolitikken, f.eks. artikel 85, opstilles der derimod intet forbud. Følgerne af den principielle uforenelighed svarer imidlertid i vid udstrækning til følgerne af et forbud, bortset fra spørgsmålet om den direkte virkning, da begrebet uforenelighed med fællesmarkedet indebærer, at der skal foretages en økonomisk vurdering ud fra fællesskabsinteressen (jf. Domstolens dom af 19.6.1973 i sag 77/72, *Capolongo*, Sml., s. 611).

⁵ Domstolens dom af 23.2.1961 i sag 30/59, *De gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mod Den Høje Myndighed*, Sml., s. 211, og dom af 27.3.1980 i sag 61/79, *Denkavit italiana*, Sml., s. 1205.

⁶ Domstolens dom af 30.11.1993 i sag C-189/91, *Kirsammer-Hack*, Sml. s. I-6185 og dom af 17.3.1993 i forenede sager C-72/91 og C-73/91, *Sloman Neptun*, Sml. s. I-933 og 934.

retspraksis nødvendigvis være finansieret med statslige midler, men kan ydes både af staten selv og gennem organer, der handler på grundlag af beføjelser givet af staten.

Definitionen omfatter således fordele, der ydes såvel direkte, dvs. af de offentlige myndigheder selv, som indirekte gennem organer, der ikke i sig selv tilhører statsstrukturen. I førstnævnte tilfælde bør begrebet stat forstås i sin bredeste fortolkning, altså ikke blot centraladministrationen, men også decentrale lokale myndigheder på alle niveauer⁷. I sidstnævnte tilfælde er det offentlige eller endog private organer, der står for tildelingen af statsstøtten. Det kan f.eks. dreje sig om kreditinstitutter, erhvervssammenslutninger, investeringsforeninger eller sågar handelsselskaber. Det vigtigste er, at den pågældende støtte tildeles på statens foranledning og finansieres af denne. Kriteriet om støttens foranledning tjener til at afgøre, om de pågældende organer handler uafhængigt, eller om deres adfærd derimod dikteres af staten i kraft af dens kontrolbeføjelser eller anden afgørende indvirkning på dem⁸. Det andet kriterium har til formål at efterprøve, om støtten faktisk er blevet finansieret, direkte eller endog indirekte, med statslige midler⁹. Anvendelsesområdet for artikel 92 omfatter i henhold til denne retspraksis derimod ikke foranstaltninger, som, selv om de direkte eller indirekte er foranlediget af staten og indebærer en fordel for en eller flere nærmere bestemte virksomheder, ikke indebærer nogen yderligere belastning af statens budget.

Hvilken form denne fordel antager, og hvilket formål staten har med at yde den, er derimod ligegyldigt, da der i artikel 92, stk. 1, udtrykkeligt tales om støtte under enhver tænkelig form. Støtteforanstaltningerne kan således eksempelvis bestå i tilskud, rentefrie lån, lån til lav rente, lån med rentegodtgørelse, garantier på særlige betingelser¹⁰, skattelettelser eller foranstaltninger med tilsvarende virkning, leveringer af varer eller tjenester på særlige vilkår, eller endog kapitaltilførsel på vilkår, der ville være uacceptable for en privat investor.

Ud over den statslige karakter skal støtteforanstaltningen, stadig i henhold til artikel 92, stk. 1, være af selektiv karakter og dermed kun begunstige visse virksomheder eller produktioner, således at den påvirker forholdet mellem modtagervirksomhederne og deres konkurrenter. Denne selektive karakter adskiller statsstøtte fra det, man kunne kalde almene økonomiske støtteordninger, som normalt vil finde anvendelse på samtlige virksomheder inden for samtlige økonomiske sektorer i den pågældende medlemsstat¹¹. Når sådanne almene ordninger ikke begunstiger den ene eller den anden sektor, henhører de under staternes beføjelser til at føre den

⁷ Domstolens dom af 14.11.1984 i sag 323/82, Intermills mod Kommissionen, Sml. s. 3809, og dom af 14.10.1987 i sag 248/84, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 4013.

⁸ Domstolens dom af 30.1.1985 i sag 290/83, Kommissionen mod Frankrig, Sml. s. 439, dom af 2.2.1988 i forenede sager 67, 68 og 70/85, Van der Kooy, Sml. s. 219, og dom af 21.3.1991 i sag C-305/89, Italien mod Kommissionen, Sml. s. 4013.

⁹ Domstolens dom af 24.1.1978 i sag 82/77, Van Tiggele, Sml. s. 25, og dom af 17.3.1993 i forenede sager C-72 og 73/91, Sloman Neptun, Sml. I, s. 887. Domstolen erkendte i sin dom af 30.1.1985 i sag 290/83, Kommissionen mod Frankrig (op.cit.), at støtte ikke nødvendigvis skulle være finansieret ved hjælp af statslige midler. Den gik imidlertid tilbage til sin sædvanlige retspraksis i den nyere sag Sloman Neptun.

¹⁰ Kommissionens skrivelser til medlemsstaterne af 5. april og 12. oktober 1989 om statsgarantier.

¹¹ Selv om sådanne almene foranstaltninger ikke falder ind under anvendelsesområdet for traktatens artikel 92 ff. kan de imidlertid være underlagt andre af traktatens bestemmelser, herunder eksempelvis artikel 101 ff.

økonomiske politik, som de anser for mest hensigtsmæssig, og de udgør således ikke støtte i henhold til artikel 92, stk. 1.

Det skal dog bemærkes, at artiklens anvendelsesområde er meget bredt, da den som mulige modtagere af den støtte, den forbyder, omfatter virksomheder i samtlige erhverv og økonomiske sektorer, som er omfattet af traktaten, bortset fra kul- og stålindustrien, som er underlagt EKSF-traktaten, og atomenergisektoren, som er underlagt EAEF-traktaten. Traktatens regler, herunder konkurrencereglerne, som artikel 92 udgør en del af, finder uden undtagelse anvendelse på alle andre former for erhvervsaktivitet, uanset om den er af økonomisk, kulturel eller anden karakter. Reglerne omfatter tillige såvel fremstillings- og servicesektoren som detailhandelen. Endvidere kan støttemodtagere være såvel offentlige som private virksomheder, dog med forbehold af artikel 90, stk. 2¹².

Når først det er fastslået, at en støtteforanstaltning udgør en fordel, at finansieringen er statslig, og at den er af selektiv karakter, kan det konkluderes, at der er tale om støtte i henhold til artikel 92. Inden artiklen faktisk kan bringes i anvendelse, skal det imidlertid efterprøves, om den pågældende foranstaltning fordrejer konkurrencen og påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne. Det er anerkendt, at støtten skal have en mærkbar indvirkning på konkurrencen, da Kommissionen, efter megen tøven, sluttelig har indført bagatelprincippet ("*de minimis praetor non curat*") på statsstøtteområdet. Støtte, som ikke overstiger 100 000 ECU over en periode på tre år, er derfor ikke omfattet af artikel 92, stk. 1¹³. Det skal dog stadig ved beløb over denne grænse i hvert enkelt tilfælde konkret påvises, at støtten har en mærkbar indvirkning på konkurrencen.

Endvidere er støtte til virksomheder, der producerer varer eller tjenester, for hvilke der ikke eksisterer nogen samhandel inden for Fællesskabet, og som dermed udelukkende er bestemt til et lokalt marked¹⁴, ikke omfattet af artikel 92. Det skal i denne henseende erindres, at eksport til lande, som ikke er medlemmer af Fællesskabet, udmærket kan påvirke samhandelen inden for Fællesskabet¹⁵.

Vanskelighederne ved at definere begrebet statsstøtte er kommet tydeligt til udtryk, når der har været tale om en medlemsstats eller et offentligt holdingselskabs kapitaldeltagelse i virksomheder eller foranstaltninger til fordel for virksomheder, som staten eller et offentligt holdingselskab

¹² Det er i artikel 90, stk. 2, fastsat, at "virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, eller som har karakter af fiskale monopoler, er underkastet denne traktats bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem. Udviklingen af samhandelen må ikke påvirkes i et sådant omfang, at det strider mod Fællesskabets interesse."

¹³ Meddelelse fra Kommissionen om de minimis-støtteordninger (EFT C 68 af 6.3.1996, s. 9), se *nedenunder* under punkt II.3.c.

¹⁴ Domstolens dom af 21.1.1976 i sag 40/75, Produits Bertrand mod Kommissionen, Sml. s. 1, og dom af 3.1.1977 i sag 52/76, Benedetti/Munari, Sml. s. 173.

¹⁵ Domstolens dom af 21.3.1990 i sag C-142/87, Tubemeuse, Sml., s.I-959.

allerede havde kapitalinteresser i. I sådanne tilfælde optræder staten som offentlig investor, hvilket i sig selv er helt legitimt og i overensstemmelse med traktaten ¹⁶ .

Statsstøtte skal vurderes på baggrund af dens virkninger og ikke støttens erklærede formål eller form¹⁷ . Det betyder imidlertid ikke, at artikel 92 ikke kan bringes i anvendelse på denne særlige form for statsligt indgreb. Det er derfor nødvendigt i hvert enkelt tilfælde at fastslå, om den offentlige deltagelse i modtagervirksomhedens kapital har et indtjenings mæssigt formål og dermed foretages af staten eller et offentligt holdingselskab i egenskab af investor på samme vis som en privat investor, eller om den derimod kan begrundes i en almen interesse og derfor er at betragte som et indgreb fra statens side i dens egenskab af offentlig myndighed. Den hårfine skillelinje mellem disse to kategorier¹⁸ har derfor gjort det nødvendigt at tilpasse definitionen på begrebet statsstøtte, eller i hvert fald indføre et kriterium til sondring mellem de to former for foranstaltninger, nemlig den private investors adfærd under markedsøkonomiske vilkår ¹⁹ .

Når en virksomhed får tilført offentlig kapital, skal det efterprøves, om en privat investor under lignende forhold ville have handlet på samme måde. Det er navnlig tilfældet, når den investerede kapital sandsynligvis vil generere et normalt udbytte i form af dividende eller kurs gevinst. Viser det sig derimod, at en privat investor ikke ville have handlet som staten, skal kapitaltilførslen undersøges i lyset af artikel 92, stk. 1.

Domstolen har imidlertid i denne henseende præciseret, at medlemsstaterne til forskel fra visse private investorer er mere interesserede i udsigten til en langsigtet rentabilitet end i en øjeblikkelig rentabilitet af deres investeringer. Deres adfærd som offentlige investorer kan derfor ikke direkte

¹⁶ Det er i traktatens artikel 222 præciseret, at “*de ejendomsretlige ordninger i medlemsstaterne ikke berøres af denne traktat*”. Det følger heraf navnlig, at medlemsstaterne kan erhverve aktieandele såvel som alle former for varer og tjenester.

¹⁷ Domstolens dom af 2.7.1974 i sag 173/73, Italiensk tekstilindustri, Sml. s. 709.

¹⁸ På baggrund heraf er der også indført et sæt regler angående de økonomiske forbindelser mellem medlemsstaterne og de offentlige virksomheder. Drejer det sig om fremstillingsvirksomheder, skal Kommissionen have meddelt finansielle oplysninger om disse forbindelser i form af årsrapporter. For så vidt angår forbindelser med virksomheder inden for andre sektorer skal medlemsstaterne blot sørge for at de finansielle oplysninger står til Kommissionens rådighed i fem år, jf. direktiv 80/723/EØF af 25. juni 1980 om gennemskueligheden af de økonomiske forbindelser mellem medlemsstaterne og de offentlige virksomheder (EFT L 195 af 29.7.1980, s. 35), direktiv 85/413/EØF af 24. juli 1985 om ændring af direktiv 80/723/EØF (EFT L 254 af 28.8.1985, s. 20) og direktiv 93/84/EØF af 30. september 1993 om ændring af direktiv 80/723/EØF (EFT L 254 af 12.10.1993, s. 12).

¹⁹ Det har været en langvarig proces at nå frem til den endelige definition på dette kriterium. De forskellige faser i forløbet fremgår af “Kommissionens meddelelse om anvendelse af traktatens artikel 92 og 93 i forbindelse med offentlige myndigheders erhvervelse af kapitalinteresser” (EF-Bull. 9-1984), Domstolens dom af 14.11.1984 i sag C-323/82, Intermills (Sml. s. 3809), dom af 13.3.1985 i forenede sager C-296 og 318/82, Leeuwarder Papierwarenfabriek (Sml. s. 809), dom af 15.7.1986 i sag C-234/84 Meura (Sml. s. 2263), dom af 10.7.1986 i sag C-40/85 Boch (Sml. s. 2321), dom af 21.3.1991 i sag C-303/88, ENI-Lanerosi (Sml. I, s. 1433), dom af 21.3.1991 i sag C-305/89, Alfa Romeo (Sml. I, s. 1603) og dom af 3.10.1991 i sag C-261/89, Aluminia-Comsal (Sml. I, s. 4437) samt meddelelse fra Kommissionen om anvendelse af EF-traktatens artikel 92 og 93 og af artikel 5 i Kommissionens direktiv 80/723/EØF på offentlige virksomheder i fremstillingssektoren (EFT C 307 af 13.11.1993, s. 3).

sidestilles med private investorers, da disse ofte tænker mere kortsigtet. Staten optræder snarere på samme måde som holdingselskaber eller private virksomhedskoncerner, som også fokuserer på den mere langsigtede rentabilitet, navnlig under hensyn til den globale eller sektormæssige virksomhedsstrategi, der ligger til grund deres forretningspraksis ²⁰ .

2. Princippet om statsstøttes uforenelighed og tilpasninger heraf

Støtte, som opfylder de førnævnte kriterier, er omfattet af artikel 92, stk. 1. Den er derfor underlagt den principielle uforenelighed, der fastslås i artiklen. Bestemmelsen er udtryk for en principielt negativ holdning over for statsstøtte, i den udstrækning den kan skabe forstyrrelse i de normale konkurrencevilkår mellem virksomhederne og påvirke varestøtterne mellem medlemsstaterne, i betragtning af at traktaten sigter på at indføre et fællesmarked, der bl.a. bygger på fri konkurrence.

I modsætning til EKSF-traktaten, som vil blive gennemgået senere ²¹ , har denne principielle holdning ikke ført til en formel formulering af et absolut forbud mod statsstøtte. Uforenelig heden indebærer imidlertid klart et egentligt forbud, idet artikel 93, stk. 2, udtrykkeligt bemyndiger Kommissionen til at afgøre, hvorvidt en støtte skal ophæves eller ændres inden for en tidsfrist, som Kommissionen selv fastsætter.

Der er dog ikke tale om et absolut forbud mod støtte. Artikel 92, stk. 2 og 3, indeholder således forskellige undtagelsesbestemmelser til princippet, nemlig en række tilfælde hvor visse former for støtte kan anses for forenelige eller i det mindste kan erklæres forenelige med fællesmarkedet. Det er disse undtagelsesbestemmelser, der begrunder den procedure for kontrol med støtten, som er fastlagt i traktaten. Medlemsstater, som ønsker at tildele støtte, er således forpligtet til at anmelde de påtænkte foranstaltninger til Kommissionen inden iværksættelsen. Den pågældende støtte kan først tildeles efter afslutningen af en procedure, som skal sætte Kommissionen i stand til at efterprøve, om betingelserne for anvendelse af artikel 92, stk. 2 eller 3, er opfyldt, og støtteforanstaltningen således faktisk kan være omfattet af en af traktatens undtagelsesbestemmelser ²² .

Statsstøtteforanstaltningers uforenelighed er og bliver dog reglen, og stk. 2 og 3 i artikel 92 bør fortolkes restriktivt, da det drejer sig om undtagelser fra en overordnet regel. Det er således i princippet udelukket at anvende undtagelsesbestemmelserne på støtte, der ikke udtrykkeligt er omhandlet af dem, uanset om der kan hævdes at foreligge tilsvarende forhold eller fremføres andre argumenter for en udvidelse af anvendelsesområdet.

Rækkevidden af undtagelserne fra statsstøtteforanstaltningers principielle uforenelighed varierer alt efter, om undtagelsen er indeholdt i stk. 2 eller 3 i artikel 92. Stk. 2 præciserer nemlig, at en række støtteformer under alle omstændigheder er forenelige med fællesmarkedet, hvorfor Kommissionen ikke har nogen skønsbeføjelser med hensyn til, hvorvidt undtagelsesbestemmelsen kan bringes i anvendelse. Undtagelsesbestemmelsen har derfor direkte retsvirkning i den udstrækning, medlemsstaterne overholder deres forpligtelse til at anmelde påtænkte

²⁰ Domstolens dom af 21.3.1991 i sag C-305/89, Alfa Romeo, op. cit.

²¹ Se *nedenfor* under kapitel IV.

²² Se *nedenfor* under kapitel III.

foranstaltninger. Kommissionen kan således efterprøve, om støtten faktisk er omfattet af en af de undtagelsesbestemmelser, der er indeholdt i artikel 92, stk. 2.

Undtagelsesbestemmelserne med direkte retsvirkning vedrører tre kategorier af statsstøtte. Det drejer sig først og fremmest om støtte af social karakter til enkelte forbrugere, forudsat at den ydes uden forskelsbehandling med hensyn til varernes oprindelse²³. Den anden kategori vedrører støtte, der ydes af medlemsstaterne for at råde bod på skader, der er forårsaget af naturkatastrofer eller af andre usædvanlige begivenheder. Endelig anerkender artikel 92, stk. 2, statsstøtte begrundet i Tysklands deling. Denne sidste kategori er dog forældet siden den tyske genforening i oktober 1990. Det kan ikke udelukkes, at der fortsat vil blive ydet støtte for at kompensere for nuværende virkninger af Tysklands tidligere deling, men sådan støtte skal i givet fald vurderes i henhold til stk. 2 i artikel 92 og ikke stk. 3, med de konsekvenser, som er beskrevet i det følgende.

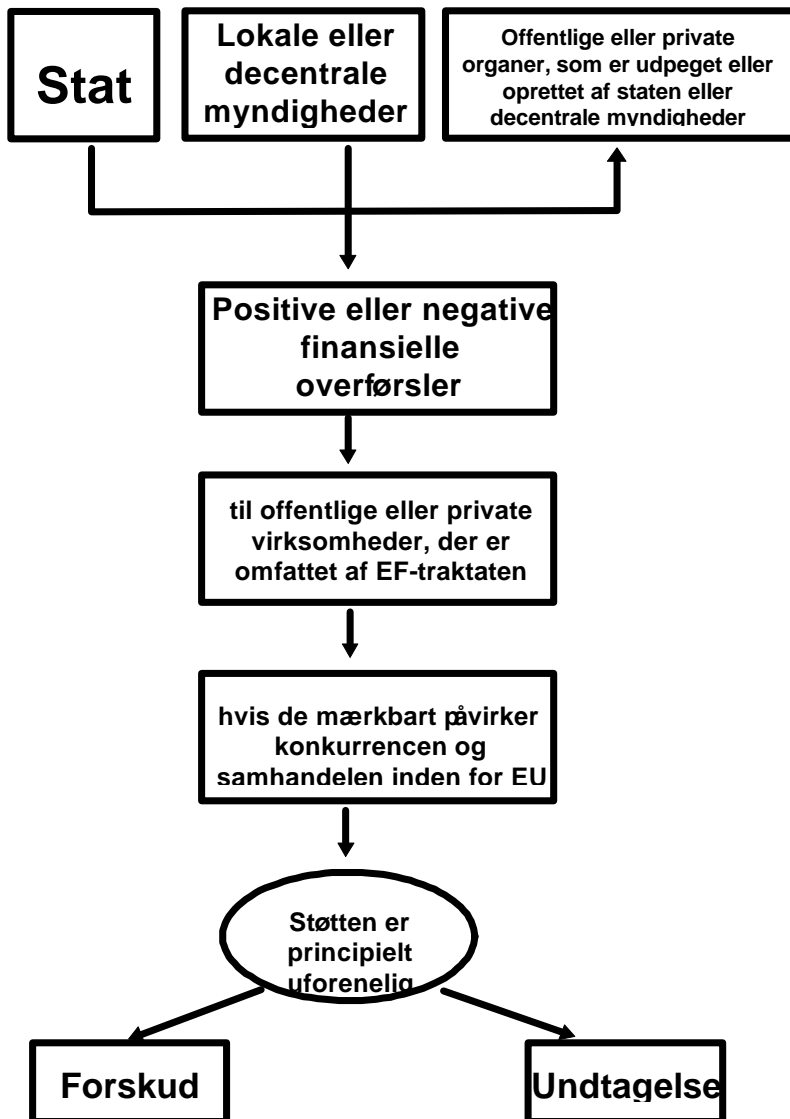
De undtagelsesbestemmelser, der er indeholdt i artikel 92, stk. 3, er af en helt anden karakter. De har ikke direkte retsvirkning, men finder kun anvendelse, når Kommissionen efter en skønsvurdering har truffet beslutning om at godkende den ene eller den anden påtænkte støtteforanstaltning. Det drejer sig derfor om en simpel mulighed, som Kommissionen har under visse velafgrænsede omstændigheder.

Disse velafgrænsede omstændigheder svarer til de forskellige støttekategorier, som er defineret i de fire første litraer i artikel 92, stk. 3. De støtteformer, der er omhandlet i litra a), er således støtte til fremme af den økonomiske udvikling i områder, hvor levestandarden er usædvanlig lav, eller hvor der hersker en alvorlig underbeskæftigelse. Litra b) omhandler støtte, der kan fremme virkeliggørelsen af vigtige projekter af fælleseuropæisk interesse eller afhjælpe en alvorlig forstyrrelse i en medlemsstats økonomi. Litra c) tager sigte på støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrøner eller økonomiske regioner, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse. Litra d) blev indføjet med Maastricht-traktaten og sætter Kommissionen i stand til at behandle støtte til fremme af kulturen og bevarelse af kulturarven, når den ikke ændrer samhandels- og konkurrencevilkårene i Fællesskabet i et omfang, der strider mod de fælles interesser.

Artikel 92, stk. 3, indeholder desuden en litra e), som ikke i sig selv fastlægger en særlig støttekategori, som eventuelt kunne undtages fra uforenelighedsprincippet, men derimod sætter Rådet i stand til at lade nye støttekategorier være omfattet af undtagelsesbestemmelserne efter forslag fra Kommissionen og efter høring af Europa-Parlamentet. Der er indtil dato kun gjort brug af denne bestemmelse en enkelt gang for at regulere tildelingen af statsstøtte i skibsbygningsindustrien²⁴.

²³ Eksempelvis omfatter kategorien de skattefritagelser, som Tyskland har indført for personer, der køber biler med katalysator, uanset bilmærke. Det skal understreges, at sådan støtte kun er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i traktatens artikel 92, stk. 2, hvis den ydes til de enkelte forbrugere og ikke til virksomhederne. Jf. Domstolens dom af 3.3.1977 i sag 52/76 *Benedetti mod Munari*, Sml. s. 163.

²⁴ Se *nedenfor* under punkt II.3.d. Det skal bemærkes, at den pågældende bestemmelse på tidspunktet for vedtagelsen af retningslinjerne for statsstøtte til skibsbygningsindustrien var benævnt litra d) og ikke litra e).

Oversigtsdiagram

Af de forskellige kategorier af støtte, der vil kunne være omfattet af en af undtagelsesbestemmelserne i artikel 9, stk. 2 og 3, er de vigtigste målt efter antallet af konkrete sager og regelsæt uden tvivl de kategorier, der er opført under litra a) og litra c), hvorfor disse vil blive beskrevet nærmere i det følgende. De nærmere rammer om disse to undtagelsesbestemmelser og vilkårene for deres anvendelse gør, at de fortjener særlig opmærksomhed²⁵.

Som allerede nævnt består den vigtigste forskel mellem stk. 2 og stk. 3 i artikel 92 i de skønsbeføjelser, som stk. 3 giver Kommissionen med hensyn til at afgøre, hvorvidt en støtteforanstaltning kan eller ikke kan omfattes af en undtagelsesbestemmel

se og således erklæres for forenelig med fællesmarkedet.

Omfanget af Kommissionens beføjelser i anvendelsen af artikel 92, stk. 3, er imidlertid blevet en del præciseret med tiden som følge af de principper, der kan udledes af Domstolens rets praksis på området²⁶.

Domstolen har således bekræftet, at det er en skønsmæssig beføjelse, som Kommissionen har, når den vurderer foreneligheden med fællesmarkedet af støtte, som muligvis kan være omfattet af

²⁵ Se *nedenfor* under punkt II.3.

²⁶ Domstolens dom af 17.9.1980 i sag 730/79, Philip Morris, Sml. s. 2671, og dom af 14.2.1990 i sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. s. 307.

undtagelsesbestemmelserne i artikel 92, stk. 3. Kommissionen vurderer i sin udøvelse af denne beføjelse de virkninger, som støtten kan have set fra et fællesskabssynspunkt, snarere end et nationalt synspunkt, for at undgå, at støtten kun tjener til at flytte økonomiske vanskeligheder fra en medlemsstat til en anden i stedet for at løse problemerne.

Støtteforanstaltningerne skal i denne henseende opfylde et effektivitetsprincip, dvs. at de skal sætte modtagervirksomhederne i stand til på permanent vis at afhjælpe de økonomiske vanskeligheder, som ligger til grund for tildelingen af støtte, og fungere under normale markedsvilkår. Når dette effektivitetsprincip kombineres med det mere overordnede proportionalitetsprincip, medfører dette, at støtteforanstaltningerne, såvel i indhold som i varighed, skal være begrænset til, hvad der er strengt nødvendigt for at sætte modtagervirksomhederne i stand til at genetablere deres stilling på markedet. Kommissionen anvender i øvrigt almindeligvis princippet om, at der skal foreligge en modydelse ved at kræve, at modtagervirksomhederne også medvirker i løsningen af deres egne problemer, navnlig gennem omstrukturering eller selv finansiering.

3. Anvendelsen af undtagelserne i artikel 92, stk. 3, litra a) og c), fra princippet om statsstøtteforanstaltningers uforenelighed

a. Grundlæggende principper

Kommissionen har bestræbt sig på at udbrede kendskabet til de kriterier, den lægger til grund, når den udøver sin skønsbeføjelse i medfør af artikel 92, stk. 3, over for visse støtteforanstaltninger inden for de kategorier, der er omhandlet af bestemmelsen, navnlig litra a) og c).

Da det drejer sig om en skønsbeføjelse, hvis konturer kun antydningvis skitseret i traktatens taten, har Kommissionen ment det nødvendigt at offentliggøre den nærmere fremgangsmåde for sin udøvelse af beføjelsen for at sikre såvel gennemsigtigheden som den nødvendige rets sikkerhed for de nationale myndigheder og interesserede økonomiske aktører.

Rent formelt skal det understreges, at Kommissionen ikke har benyttet sig af samme instrument til at beskrive de kriterier, den lægger til grund for samtlige støtteformer. Fremgangsmåden ved vurdering af horisontal støtte, sektorstøtte og regionalstøtte, som vil kunne være omfattet af artikel 92, stk. 3, har således været genstand for både forordninger, direktiver, meddelelser, rammebestemmelser, retningslinjer eller breve fra Kommissionen til medlemsstaterne.

Anvendelsen af de mange forskellige instrumenter har ikke været uden konsekvenser, bl.a. med hensyn til, hvilken procedure der skal følges i vedtagelsen, eller den mere eller mindre bindende karakter afhængigt af instrument. Netop med hensyn til dette aspekt skal det erindres, at forordninger i henhold til traktatens artikel 189 er bindende i alle enkeltheder, hvorimod direktiver er bindende med hensyn til det tilsigtede mål. Meddelelser, rammebestemmelser, retningslinjer og breve udgør derimod *sui generis*-regler, da de ikke er omhandlet i artikel 189 og dermed i princippet heller ikke har nogen bindende karakter over hovedet.

Det er dog bredt anerkendt, at sådanne *sui generis*-regler kan tillægges bindende værdi, når de er genstand for en formel aftale mellem Kommissionen og samtlige medlemsstater. Hidtil gælder dette kun meddelelsen om støtte med et regionalt sigte og rammebestemmelserne for støtte til kunstfiberindustrien. De øvrige meddelelser, rammebestemmelser, retningslinjer og breve fra Kommissionen til medlemsstaterne er udelukkende af vejledende karakter med hensyn til, hvilken

urdering Kommissionen kan påregnes at ville give de former for støtte, der er omhandlet i de respektive regler.²⁷ .

Uanset deres bindende karakter eller ej har hverken formålet med eller virkningen af disse regler været på nogen måde at begrænse forpligtelsen til at anmelde støtte og udsætte støtte udbetalingen, indtil Kommissionen har truffet en beslutning om godkendelse af den. Som alle rede nævnt er der blot tale om en redegørelse for de kriterier, som Kommissionen lægger til grund, når den godkender støtte og dermed indrømmer en undtagelse fra det forbudsprincip, der er indeholdt i artikel 92, stk. 1.

b. Regionalstøtte

Artikel 92, stk. 3, giver i litra a) og c) betydelige muligheder for undtagelser fra det overordnede princip om forbud mod statsstøtte over for støtte til fremme af regioner præget af større eller mindre vanskeligheder som følge af økonomisk underudvikling, såvel på fælles skabsplan (litra a)), som på nationalt plan (litra c)).

I sin meddelelse fra 1988 vedrørende metoden for anvendelse af de nævnte bestemmelser på regionalstøtte har Kommissionen opstillet de kriterier for støtteberettigelse, som den har fast lagt i medfør af de skønsbeføjelser, som ovennævnte traktatsbestemmelse har tillagt den ²⁸ .

Det fremgår heraf, at de regioner, der kan falde ind under artikel 93, stk. 3, litra a), er regioner på niveau III i NUTS beliggende i en region på niveau II ²⁹ med en usædvanlig lav levestandard og en alvorlig underbeskæftigelse i forhold til fællesskabsgennemsnittet (BNP pr. indbygger lavere end 75% af fællesskabsgennemsnittet).

Hvorvidt en region er omfattet af artikel 92, stk. 3, litra c), analyseres i to faser. Blandt alle NUTS III-regioner i EU indkredser man først de underudviklede områder. Dette sker på grundlag af dels bruttonationalproduktet pr. indbygger eller bruttoværditilvæksten i faktor priser, dels den strukturelle arbejdsløshed. For at være berettiget til regionalstøtte som omhandlet i artikel 92, stk. 3, litra c), skal en region udvise indekstal, som i forhold til det nationale gennemsnit er 15% lavere for så vidt angår bruttonationalproduktet, og 10% højere for så vidt angår den strukturelle arbejdsløshed. Indekset sammenholdes dernæst med et gennemsnitlig fællesskabsindeks på den måde, at jo bedre det pågældende område er stillet i forhold til fællesskabsgennemsnittet, jo større skal underudviklingen i forhold til de nationale gennemsnit være for at kunne berettige til støtte.

²⁷ Domstolens dom af 24.2.1987 i sag C-310/85, Deufil, Sml. s. 901, og dom af 24.3.1993 i sag C-313/90, CIRFS, Sml.,s. I-1125.

²⁸ Kommissionens meddelelse vedrørende metoden for anvendelse af EØF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra a) og c), på regionalstøtte (EFT C 212 af 12.8.1988, s. 2). Meddelelsen er til dels ændret ved meddelelse fra Kommissionen vedrørende metoden for anvendelse af EØF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra a), på regionalstøtte (EFT C 163 af 4.7.1990, s. 6) og ved Kommissionens meddelelser om ændring af metoden for anvendelse af EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), på statsstøtte med regionalt sigte (EFT C 364 af 20.12.1994, s. 8, og EFT C 186 af 26.6.1996, s. 6).

²⁹ I Nomenklaturen for statistiske territoriale enheder (NUTS) opdeles Fællesskabets regioner i tre klassificeringsniveauer: 69 territoriale enheder i niveau NUTS I, 173 i niveau NUTS II og 1039 i niveau NUTS III.

I analysens anden fase korrigerer man i en vis udstrækning de resultater, der er opnået i analysens første fase, for andre relevante økonomiske parametre, såsom trend og struktur i arbejdsløsheden, udviklingen i beskæftigelsen, nettovandringen, geografisk beliggenhed eller befolkningsstæthed.

Det er i denne henseende interessant at konstatere, at Kommissionens metode fra 1988 for nylig er blevet tilpasset nye behov, der er opstået efter de nye medlemsstaters tiltræden, navnlig Finland og Sverige. Det fastlægges i en meddelelse fra 1994³⁰, at NUTS III-regioner med en befolkningsstæthed, der er lavere end 12,5 indbyggere pr. km², er berettiget til regionalstøtte i henhold til artikel 92, stk. 3, litra c), allerede efter den ovennævnte første analyse fase.

Der gives i nævnte meddelelse i øvrigt udtryk for, at Kommissionen principielt indtager en positiv holdning over for støtte, der har til formål at kompensere for de transportmæssige meromkostninger, der er forbundet med Finlands og Sveriges betydelige geografiske udstrækning.

Kommissionens regler for statsstøtte med regionalt sigte fastslår ikke blot en begrænsning i rum på grundlag af ovenfor nævnte kriterier, men ligeledes i omfang. I en meddelelse fra 1979 er der således fastsat en række maksimumsgrænser for støtteintensiteten for støtte, der ydes i henhold til artikel 92, stk. 3, litra a) og c). I litra a)-regioner må den påtænkte foranstaltningens støtteintensitet ikke overstige 75% af nyinvesteringen udtrykt i nettosubventionsækvivalent³¹, hvorimod støtteintensiteten i litra c)-regioner skal være lavere (eller med meddelelsens egne ord "ofte lavere og hyppigt betydeligt lavere") end 30%³².

Disse regler åbner i princippet kun mulighed for støtte til udvikling, eksempelvis støtte til nyinvesteringer. Driftsstøtte vil til gengæld ikke kunne godkendes, hvis den ikke er omfattet af artikel 92, stk. 3, litra a), og i øvrigt opfylder betingelserne i Kommissionens meddelelse fra 1988.

Endelig finder EU-reglerne for statsstøtte med et regionalt sigte ikke anvendelse på de varer, der er omfattet af traktatens bilag II, dvs. landbrugsvarer, herunder fiskerivarer.

³⁰ Jf. fodnote 28.

³¹ Støtteintensiteten er et udtryk for omfanget af den offentlige støtte beregnet på grundlag af forholdet mellem støttebeløbet og beløbet for den støttede investering. Støttebeløbet beregnes ud fra den fordel, som modtageren får som følge af støtten, i forhold til de omkostninger, modtageren skulle have båret uden statslig indgriben. Selv om støttebeløbet let kan fastlægges i tilfælde af et rent tilskud, giver andre støtteformer anledning til flere vanskeligheder. Støttebeløbet for et lån til lav rente beregnes således på grundlag af forskellen mellem det beløb, lånet skal tilbagebetales med, og det beløb, der ellers skulle være tilbagebetalt på et lån på et tilsvarende beløb, men til markedsrenten. Når støtten ikke er knyttet til en nærmere bestemt investering, som det f.eks. kan være tilfældet i forbindelse med redningsstøtte, beregnes beløbet *efterfølgende* på grundlag af virkningen for modtagervirksomhedens omkostninger og omsætning. Støtteintensiteten måles på grundlag af nettosubventionsækvivalentmetoden, som gør det muligt fra støttebeløbet at fradrage det fiskale element, som er forskelligt fra den ene medlemsstat til den anden, og således nå frem til nettoværdien af den fordel, modtageren faktisk får.

³² Meddelelse fra Kommissionen fra 1979 (EFT C 31 af 3.2.1979, s. 9), ændret ved Kommissionens meddelelse vedrørende de gældende referencesatser og kalkulationsrentesatser i Frankrig, Irland og Portugal (EFT C 10 af 16.1.1990, s. 8).

I medfør af de samordningsprincipper, der er indeholdt i en meddelelse fra Kommissionen fra 1979³³, kan der kun samtidigt ydes såvel regionalstøtte som anden form for støtte, der også indeholder et regionalt aspekt til en investering, hvis regionalstøtten og regionalstøttekomponenten i de øvrige former for støtte tilsammen ikke overskrider de maksimumsgrænser, der er fastsat i samme meddelelse.

Meddelelsen fra 1979 giver i øvrigt mulighed for at indføre særlige restriktioner for ydelse af regionalstøtte til virksomheder i følsomme sektorer. Det synes nu bredt anerkendt, at sådanne restriktioner kan være begrundede, når der foreligger særlige bindende regler for en bestemt sektor, men spørgsmålet står fortsat åbent med hensyn til ikke-bindende sektorspecifikke regler og reglerne for EUGFL-intervention, for så vidt angår landbrugssektorer, der ikke er nævnt i bilag II til traktaten.

c. Horisontal støtte

I de regler, der findes angående horisontal støtte, har Kommissionen fastlagt sin holdning over for en række støttekategorier, som kan defineres ud fra de vanskeligheder, der traditionelt kan opstå i samtlige sektorer for økonomisk aktivitet.

Der findes for øjeblikket EU-rammebestemmelser for horisontale støtteordninger med stats støtte til forskning og udvikling³⁴, statsstøtte til små og mellemstore virksomheder³⁵, statsstøtte til miljøbeskyttelse³⁶, statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder³⁷ og beskæftigelsesstøtte³⁸.

Alle disse rammebestemmelser er indholdsmæssigt opbygget efter samme mønster:

- der gøres først rede for den relevante problemstilling og årsagerne til, at Kommissionen anser det for nødvendig på grundlag af artikel 92, stk. 3, at indrømme undtagelser fra den overordnede principielle uforenelighed, der er fastslået i stk. 1 i samme artikel,
- dernæst fastlægges anvendelsesområdet for hvert sæt rammebestemmelser, almindeligvis ud fra sigtet med den påtænkte støtte, de mulige modtagervirksomheder og rammebestemmelsernes gyldighedsperiode.

³³ Jf. EFT C 31 af 3.2.1979.

³⁴ Rammebestemmelser for statsstøtte til forskning og udvikling (EFT C 45 af 17.2.1996).

³⁵ Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til små og mellemstore virksomheder (EFT C 213 af 19.7.1996, s. 4).

³⁶ Fællesskabsrammebestemmelser for statsstøtte til miljøbeskyttelse (EFT C 72 af 10.3.1994, s. 3).

³⁷ Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder (EFT C 368 af 23.12.1994, s. 12).

³⁸ Retningslinjer for beskæftigelsesstøtte (EFT C 334 af 12.12.1995, s. 4 og EFT C 218 af 27.7.1996, s. 4).

Disse rammebestemmelser gælder imidlertid ikke i en række sektorer, der har en særlig følsom karakter, hovedsagelig på grund af overkapacitetsproblemer eller sektorspecifikke regler, som har forrang for de her nævnte³⁹.

De undtagelsesbestemmelser, der er indeholdt i de forskellige rammebestemmelser, er aldrig ubetingede. Undtagelserne er knyttet til overholdelse af en lang række betingelser, som det ikke vil være muligt at gennemgå på disse få linjer. Der skal imidlertid her på skematisk vis som en ledetråd for læseren gøres rede for de vigtigste principper i bestemmelserne, nemlig hvilke støtteformål der eventuelt vil kunne godkendes, og hvilke lofter for støtteintensiteten der gælder.

(i) *Statsstøtte til forskning og udvikling*

- * Støtte til grundforskning er ikke omfattet af artikel 92, stk. 1, bortset fra særlige tilfælde
- * Støtte til industriel grundforskning kan almindeligvis godkendes med op til 50% af bruttoinvesteringen
- * Den tilladte støtteintensitet falder, når støtten vedrører anvendt forskning eller udvikling.
- * Den tilladte støtteintensitet stiger, når modtagervirksomheden er en lille eller mellemstor virksomhed, når den er beliggende i et område, der er berettiget til regionalstøtte, når forsknings- og udviklingsaktiviteten har særlig stor økonomisk betydning osv.

(ii) *Statsstøtte til små og mellemstore virksomheder*

- * Investeringsstøtte kan godkendes med forskellig støtteintensitet afhængigt af, hvor virksomheden er beliggende:
 - i områder, der er omfattet af artikel 92, stk. 3, litra c), øges den maksimale støtteintensitet for sådan støtte med 15 procentpoint af bruttoinvesteringen, dvs. til 75% netto
 - i områder, der er omfattet af artikel 92, stk. 3, litra a), øges den maksimale støtteintensitet for regionalstøtte til 30% af nettoinvesteringen i form af en forhøjelse på 10 procentpoint brutto
 - i områder, der ikke er berettiget til regionalstøtte, er den maksimale støtteintensitet 7,5 eller 15% brutto afhængigt af modtagervirksomhedens størrelse.
- * Støtte til forskning og udvikling og støtte til miljøbeskyttelse er underlagt de rammebestemmelser, der gælder for denne form for støtte
- * Støtte til konsulentbistand, uddannelse og formidling af viden kan godkendes med indtil 50% brutto, under ganske særlige omstændigheder dog mere.
- * Andre former for støtte til små og mellemstore virksomheder kan godkendes efter vurde ring af den enkelte sag.

³⁹ Se *nedenfor* under punkt II.3.d.

(iii) Statsstøtte til miljøbeskyttelse

- * Investeringsstøtte kan godkendes, hvis den enten sætter en virksomhed i stand til at tilpasse eksisterende (dvs. mindst to år gamle) anlæg til nye miljøstandarder, eller at forbedre eksisterende eller nye anlæg til et miljømæssigt niveau, der er bedre end eventuelt gældende standarder
- * Den maksimale støtteintensitet er 15% af bruttoinvesteringen i første tilfælde og 30% af den bruttoinvestering, der er knyttet til forbedringen, i det andet tilfælde
- * Er støttemodtageren en lille eller mellemstor virksomhed kan den maksimale støtteintensitet hæves med 10 procentpoint
- * Er modtagervirksomheden beliggende i et område, der er berettiget til regionalstøtte, kan de herfor gældende støtteintensiteter komme på tale, hvis det er en fordel i forhold til førnævnte
- * Støtte til forskning og udvikling er underlagt rammebestemmelserne for denne form for støtte
- * Støtte til uddannelse, konsulentbistand og informationsaktiviteter kan godkendes for indtil 50% af bruttoinvesteringen
- * Andre former for støtte, såsom driftsstøtte og støtte til køb af miljøvenlige produkter kan godkendes efter vurdering af den enkelte sag.

(iv) Statsstøtte til redning og omstrukturering

- * Rammebestemmelserne sonderer mellem redningsstøtte og omstrukturingsstøtte
- * Redningsstøtte skal bestå i kontant støtte i form af lånegarantier eller lån til normal markedsrente, være begrænset til, hvad der er nødvendigt for at sikre virksomhedens beståen og kun for det tidsrum, der er nødvendigt for at udarbejde foranstaltninger for sanering af virksomheden
- * Omstrukturingsstøtte skal være begrænset til det strengt nødvendige og være ledsaget af en af Kommissionen godkendt omstrukturingsplan, om nødvendigt indeholdende kapacitetsnedskæringer. Der skal rapporteres regelmæssigt om planens gennemførelse.

(v) Beskæftigelsesstøtte

- * Beskæftigelsesstøtte må ikke være forbundet med investering
 - * Rammebestemmelserne omfatter støtte til jobskabelse og støtte til jobbevarelse
 - * Rammebestemmelserne fastsætter ikke nogen maksimal støtteintensitet for berettiget støtte, men støtteforanstaltningerne behandles udelukkende, for så vidt angår støtte til jobbevarelse, inden for rammerne af artikel 92, stk. 2, litra b) og artikel 92, stk. 3, litra a).
-

Ovennævnte regelsæt fritager i princippet ikke medlemsstaterne for deres forpligtelse til forud for tildelingen at anmelde påtænkte støtteforanstaltninger. De indeholder dog i enkelte tilfælde en tilpasset anmeldelsesprocedure, herunder i visse tilfælde en hurtig procedure ⁴⁰ .

Denne form for rammebestemmelser findes også for foranstaltninger, som ikke falder ind under anvendelsesområdet for artikel 92, stk. 1, selv om de har et støtteformål. Således er bagatelprincippet nu blevet indført for statsstøtte i de nye rammebestemmelser om “ *de minimis* ”-støtte, der fastsætter, at statsstøtte i form af beskedne beløb (dvs. højst 100 000 ECU over en periode på tre år) i princippet ikke udgør støtte i henhold til artikel 92, stk. 1. Denne regel har ligeledes stor proceduremæssig betydning, idet *de minimis*-støtte ikke er anmeldelsespligtig. Det skal understreges, at bagatelprincippet på trods af titlen på de pågældende rammebestemmelser ikke kun gælder små og mellemstore virksomheder, men alle virksomheder uanset størrelse.

d. Sektorstøtte

Kommissionen har ligeledes vedtaget regler for bestemte sektorer. Reglerne udtrykker i mere eller mindre bindende grad afhængigt af forskriftstype Kommissionens holdning til ydelse af statsstøtte inden for en række økonomiske sektorer. De sektorspecifikke regler vedrører tekstil-, beklædnings-, kunstfiber-, motorkøretøjs- og skibsbygningsindustrien samt den jern- og stålindustri, som ikke er omfattet af EKSF-traktaten.

Der findes også regler for transport- og landbrugssektoren, men det drejer sig her om en anden form for vurdering, da ydelse af statsstøtte til disse sektorer er underlagt såvel artikel 92 ff. som andre af traktatens bestemmelser ⁴¹ .

Reglerne for statsstøtte til jern- og stålindustrien samt kulindustrien betegnes almindeligvis som sektorspecifikke regler. Disse regler vil dog blive behandlet i et særskilt kapitel, da de er omfattet af EKSF-traktaten og ikke EF-traktaten ⁴² .

De sektorspecifikke regler har normalt form af rammebestemmelser. Det drejer sig om tekstilindustrien ⁴³ , beklædningsindustrien ⁴⁴ , kunstfiberindustrien ⁴⁵ , motorkøretøjsindustrien ⁴⁶ og jern- og stålindustrien, som ikke er omfattet af EKSF-traktaten ⁴⁷ . Skibsbygningssektoren adskiller sig imidlertid herfra, da reglerne for området er nedfældet i et direktiv ⁴⁸ . Dette valg af retligt

⁴⁰ Se *nedenunder* under punkt III.3.a.

⁴¹ Se *nedenunder* under punkt II.3.e.

⁴² Se *nedenunder* under kapitel IV.

⁴³ EF-rammebestemmelser for støtte til tekstilindustrien (SEK(71) 363 endelig udg. - juli 1971).

⁴⁴ Gennemgang af den nuværende støttesituation for tekstil- og beklædningsindustrien, bilag til Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne af 4.2.1977 (SG(77)D/1190).

⁴⁵ Rammebestemmelser for støtte til kunstfiberindustrien (EFT C 94 af 30.3.1996, s. 11).

⁴⁶ EF-rammebestemmelser for statsstøtte til motorkøretøjsindustrien (EFT C 284 af 28.10.1995, s. 3).

⁴⁷ Rammebestemmelser for statsstøtte til visse jern- og stålsektorer, som ikke er omfattet af EKSF-traktaten (EFT C 320 af 13.12.1988).

instrument er bemærkelsesværdig på flere måder. Dels forpligter et direktiv i henhold til artikel 189 modtagermedlemsstaterne med hensyn til det tilsigtede mål, men overlader dem valg af middel hertil. Dels er direktivets retsgrundlag traktatens artikel 92, stk. 3, litra e), hvorefter Rådet kan træffe beslutning om andre former for støtte, som kan erklæres forenelige med fællesmarkedet⁴⁹. Statsstøtterejerne for skibsbygningsindustrien er det eneste tilfælde, hvor denne bestemmelse har fundet anvendelse.

Direktivets andet retsgrundlag er traktatens artikel 113, da det i artikel 92, stk. 3, litra c), hedder *“De pr. 1. januar 1957 bestående støtteforanstaltninger til fordel for skibsbygningsindustrien i det omfang, de alene modsvarer en manglende toldbeskyttelse, formindskes dog gradvis på de samme betingelser som dem, der gælder for fjernelsen af toldsatserne, og med forbehold af de bestemmelser i denne traktat, der tager sigte på en fælles handelspolitik over for tredjeland.”*

Efter flere års forhandlinger blev der i 1994 indgået en international aftale om normale konkurrencevilkår i skibsbygnings- og reparationsindustrien mellem OECD-medlemslandene og Korea. Rådets forordning (EF) nr. 3094/95 tager sigte på iværksættelsen af denne aftale på statsstøtteområdet.

Aftalen kunne være trådt i kraft pr. 1. januar 1996, forudsat at samtlige undertegnende stater havde ratificeret den før samme dato. USA har endnu ikke ratificeret aftalen, hvorfor Rådet har besluttet, at direktivets relevante bestemmelser finder anvendelse indtil senest den 31. december 1997, så længe aftalen endnu ikke er trådt i kraft.

Ligesom de ovenfor beskrevne horisontale regler, følger de her omtalte sektorspecifikke regler en form for fælles mønster. Først gennemgås EU-reglernes væsentligste kendetegn på statsstøtteområdet, de særlige forhold, dvs. problemer, vedrørende den pågældende sektor og, i givet fald, målsætningerne for en eventuel fælles politik for sektoren. Dernæst gennemgås de forskellige støttetyper, som kan godkendes, med en præcisering af eventuelle krav til form og indhold. For at lette læsningen af reglerne vil de vigtigste elementer blive skitseret i det følgende.

(i) *Tekstilindustrien*

* Støtte til tekstilindustrien må i princippet under ingen omstændigheder føre til en forøgelse af produktionskapaciteten og skal vurderes ud fra et fællesskabssynspunkt

* Følgende former for støtte kan eventuelt godkendes:

- (1) støtte til fælles foranstaltninger, som gennemføres af offentlige, videnskabelige eller kommercielle organer, og som tager sigte på forskning eller forbedring af kort fristede prognoser

⁴⁸ Rådets direktiv 90/684/EØF af 21. december 1990 om støtte til skibsbygningsindustrien (EFT L 380 af 31.12.1990, s. 27), ændret ved Rådets direktiv 92/68/EØF af 20. juli 1992 (EFT L 219 af 4.8.1992, s. 54) og ved Rådets direktiv 93/115/EØF af 16. december 1993 (EFT L 326 af 28.12.1993, s. 62), se også Rådets forordning (EF) nr. 3094/95 af 22. december 1995 om støtte til skibsbygningsindustrien (EFT L 332 af 30.12.1995, s. 1), ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 1904/96 af 27. september 1996 (EFT L 251 af 3.10.1996, s. 5).

⁴⁹ Artikel 92, stk. 3, litra d), på daværende tidspunkt.

- (2) støtte til strukturforbedring af tekstilvirksomhederne for at lette afskaffelsen af overkapacitet, fremme omstilling af marginale aktiviteter til anden aktivitet end tekstilindustri eller fremme horisontal koncentration eller vertikal integration
- (3) støtte til investeringer med det formål at modernisere eller omstille tekstilindustrien

(ii) *Beklædningsindustrien*

- * Støtte, der skaber yderligere kapacitet i de dele af tekstilindustrien, hvor der er overkapacitet eller markedsstagnation, bør undgås
- * Der ses positivt på støtte, der skal sætte virksomhederne i stand til at omstille sig fra en aktivitet præget af prisfald til en anden
- * Dette gælder ligeledes støtte til teknologiske forbedringer eller, med en række forbehold, anvendt forskning.

(iii) *Kunstfiberindustrien*

- * Kommissionen vil sandsynligvis kun godkende støtte, der er knyttet til en betydelig nedskæring af modtagernes produktionskapacitet, og kun hvis støtten tjener den fælles interesse, dvs. omstrukturering af sektoren
- * Der ses positivt på regionalstøtte
- * Støtte til forskning og udvikling samt miljøbeskyttelse er underlagt de regler, der gælder for disse former for støtte
- * Enhver form for støtte, herunder også foranstaltninger under eksisterende støtteordninger, skal altid godkendes af Kommissionen forud for ydelsen og er derfor anmeldelsespligtig.

(iv) *Motorkøretøjsindustrien*

- * Rednings- og omstrukturingsstøtte kan kun godkendes, hvis den er knyttet til en omstrukturingsplan, som i givet fald indeholder kapacitetsnedskæringer, og kun hvis støtten tjener Fællesskabets interesse
 - * Der ses positivt på regionalstøtte og støtte til erhvervsuddannelse i tilslutning til investeringer
 - * Der ses til gengæld negativt på investeringsstøtte til innovation, modernisering og rationalisering, da der er tale om omkostninger, som virksomhederne i princippet selv bør bære
 - * Driftsstøtte er forbudt, også selv om modtagervirksomheden er beliggende i et område, der er berettiget til regionalstøtte
 - * Støtte til forskning og udvikling samt støtte til miljøbeskyttelse og energibesparelser vurderes i henhold til de herfor gældende rammebestemmelser
 - * Støtte, som ydes i henhold til en allerede godkendt støtteordning, skal anmeldes på lige fod med ny støtte, såfremt omkostningerne ved det projekt, der skal støttes, overstiger
-

12 mio. ECU. Medlemsstaterne skal endvidere indsende årsrapporter om alle støtteudbetalinger i sektoren.

(v) Jern- og stålindustri, som ikke er omfattet af EKSF-traktaten

- * Kommissionen har fastlagt de mest følsomme stålsektorer uden for EKSF på baggrund af kriterier som integration med EKSF-stålindustrien, forbruget af EKSF-stål, koncentrations grad og sektorens økonomiske og finansielle forhold
- * Støtte til de mest følsomme undersektorer skal godkendes af Kommissionen forud for ydelsen, også selv om den kun består i en foranstaltning under en allerede eksisterende støtteordning
- * Medlemsstaterne skal hvert halve år indsende en oversigtsrapport til Kommissionen om udbetalt støtte i en række undersektorer.

(vi) Skibsbygningsindustrien

- * Produktionsstøtte til bygning og ombygning af skibe kan godkendes, såfremt den ikke overskrider den maksimumsgrænse, som Kommissionen har fastsat på grundlag af den bestå ende forskel mellem de mest konkurrencedygtige EU-værfters omkostninger og de priser, der anvendes af deres vigtigste internationale konkurrenter. Maksimumsgrænsen revideres årligt. Den er for øjeblikket 4,5% for bygning af små skibe samt ombygning og 9% for alle andre aktiviteter
- * Andre former for driftsstøtte kan godkendes, såfremt støttebeløbet, kumuleret med den førnævnte støtte, ikke overskrider den nævnte maksimumsgrænse udtrykt i procent af modtagerens årlige omsætning
- * Investeringsstøtte kan kun ydes i tilknytning til en omstruktureringsplan, som i princippet ikke må medføre en forøgelse af den samlede kapacitet i en medlemsstat
- * Støtte til dækning af omkostninger som følge af hel eller delvis lukning af skibsværfter skal føre til reelle og definitive kapacitetsnedskæringer
- * Støtte til forskning og udvikling kan erklæres forenelig med fællesmarkedet
- * Reglerne omfatter særlige forpligtelser i forbindelse med anmeldelsen og indsendelse af oversigtsrapporter.

e. Sektorer, som på samme tid henhører under traktatens bestemmelser om statsstøtte og andre af traktatens bestemmelser

(i) Statsstøtte til transportsektoren

Grundlæggende principper

For så vidt angår statsstøtte er der tre særlige forhold, der gør sig gældende for transport sektoren. Sektoren er først og fremmest underlagt traktatens artikel 77, som, i hvert fald delvis, kommer ind

på spørgsmålet om statsstøtte til virksomheder i transportsektoren⁵⁰. Samme bestemmelse fastslår foreneligheden af “*støtteforanstaltninger, som modsvarer behovet for en samordning af transportvæsenet, eller som udgør godtgørelse for visse forpligtelser, der har sammenhæng med begrebet offentlig tjenesteydelse*”. Det drejer sig således om en forenelighed med direkte retsvirkning, som kan sammenlignes med den, der findes i artikel 92, stk. 2. Denne omstændighed udelukker imidlertid ikke i henhold til Domstolen en parallel anvendelse af artikel 77 og traktatens overordnede bestemmelser vedrørende statsstøtte, dvs. artikel 92 ff.⁵¹

Transportsektoren har endvidere det særkende at være reguleret ikke kun af traktatens bestemmelser om transport eller statsstøtte, men ligeledes af afledt ret, hovedsageligt i form af forordninger, men også direktiver eller afgørelser.

Endelig er en række aktiviteter i transportsektoren imidlertid udelukket fra anvendelsesområdet for de førnævnte såvel primære som afledte retsregler. Artikel 77 og de afledte retsregler, som helt eller delvis tager udgangspunkt i traktatens regler på transportområdet, tager kun sigte på landtransport, dvs. transport ad landevej, med jernbane og ad sejlbare vandveje⁵². Sø- og lufttransport henhører, for så vidt angår statsstøtte, kun under artikel 92 ff.⁵³

Landtransport

De forpligtelser til offentlig tjeneste, som medlemsstaterne kan pålægge transportvirksomhederne, svarer almindeligvis til de former for tjenesteydelser, som sidstnævnte ikke, eller i hvert fald ikke på samme vilkår, ville levere på ren kommerciel basis.

Som allerede nævnt giver traktatens artikel 77 mulighed for at godtgøre de økonomiske ulemper, som disse forpligtelser til offentlig tjeneste udgør for transportvirksomhederne. En sådan godtgørelse udgør statsstøtte, og vilkårene for ydelsen er fastlagt i forordning nr. 1191/69⁵⁴ og

⁵⁰ I denne forbindelse skal også nævnes artikel 80, som nævner muligheden for statsstøtte inden for transportsektoren. I denne artikel tales der om medlemsstaternes anvendelse ved transport inden for Fællesskabet “af priser og vilkår, der indebærer nogen form for understøttelse eller beskyttelse til fordel for en eller flere bestemte virksomheder eller industrier”, som kan godkendes af Kommissionen. Domstolen har navnlig belyst denne bestemmelse, da den fik indbragt et annulationsøgsmål angående en beslutning truffet af Kommissionen om forbud mod statsstøtte til transport med jernbane af mineraler (Domstolens dom af 7.12.1993 i sag C-6/92, Federmineria, Sml. s. I-6357).

⁵¹ Domstolens dom af 12.10.1978 i sag 156/78, Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 1881.

⁵² Det præciseres i denne henseende i artikel 84, at “bestemmelserne i dette afsnit [dvs. afsnit IV vedrørende transport, hvorunder også artikel 77 hører] finder anvendelse på transporter med jernbane, ad landeveje og sejlbare vandveje”. Det er ligeledes i bestemmelsen fastlagt, at “Rådet med kvalificeret flertal kan træffe beslutning om, hvorvidt, i hvilket omfang og på hvilken måde passende bestemmelser vil kunne fastsættes for sø- og luftfart”. Der er ikke til dato vedtaget sådanne passende bestemmelser.

⁵³ Domstolens dom af 4.4.1974 i sag 167/73, Kommissionen mod Frankrig, Sml. s. 359, og dom af 30.4.1986 i forenede sager 209 og 213/84, Nouvelles frontières, Sml. s. 1425.

⁵⁴ Rådets forordning (EØF) nr. 1191/69 af 26. juni 1969 om medlemsstaternes fremgangsmåde med hensyn til de med begrebet offentlig tjeneste forbundne forpligtelser inden for sektoren for transporter med jernbane, ad landeveje og sejlbare vandveje (EFT L 156 af 28.6.1969, s.1), senest ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1893/91 af 20. juni 1991 om medlemsstaternes fremgangsmåde med hensyn til de med begrebet offentlig tjeneste forbundne forpligtelser inden for sektoren for transporter med jernbane, ad landeveje og sejlbare vandveje (EFT L 169 af 29.6.1991, s. 1).

1192/69⁵⁵. Støtteforanstaltninger, som falder ind under forordningerne, fritages heri udtrykkeligt for den anmeldelsespligt, som er fastlagt i artikel 93, stk. 3. Medlemsstaterne skal blot stille de relevante oplysninger til Kommissionens rådighed med henblik på en eventuel efterfølgende kontrol⁵⁶.

Sigtet med ovennævnte forordninger var imidlertid ikke at kortlægge og regulere alle de tilfælde, hvor artikel 77 kan bringes i anvendelse. De er derfor blevet suppleret med forordning nr. 1107/70, som fastlægger overordnede regler for statsstøtte, der ydes i henhold til artikel 77 til landtransportsektoren⁵⁷. Denne bekræfter navnlig anvendelsen af artikel 92 ff. på statsstøtte, der ydes inden for landtransport, såfremt støtten er specifikt rettet mod de i forordningen omhandlede aktiviteter.

Forordning nr. 1107/70 omhandler støtteforanstaltninger, der tager sigte på at:

- (1) udligne ekstra byrder, som kun jernbanetransportvirksomheder har
- (2) udligne infrastrukturomkostninger, som kun virksomheder, der driver en bestemt transportform, har i modsætning til virksomheder, der driver en anden transportform
- (3) lette forskning i eller udvikling af mere økonomiske transportformer eller -teknik
- (4) fjerne en overkapacitet, som medfører alvorlige strukturelle vanskeligheder
- (5) lette udvikling af kombineret transport, og
- (6) i den udstrækning forordning nr. 1191/69 og 1191/69 ikke indeholder bestemmelser herom, muliggøre udligning af forpligtelser til offentlig tjeneste, som er pålagt af medlemsstaterne.

Til forskel fra forordning nr. 1191/69 og 1192/69 er det i forordning nr. 1107/70 fastlagt, at støtten er anmeldelsespligtig i henhold til artikel 93, stk. 3, bortset fra visse særlige former for støtte inden for jernbanetransport, om hvilke Kommissionen dog enten forudgående eller efterfølgende skal holdes orienteret.

Endvidere kan visse særlige former for støtte til jernbanetransportvirksomheder eller vandvejs-transportvirksomheder godkendes.

For så vidt angår transport med jernbane indeholder direktiv 91/440 en mulighed for økonomisk sanering af offentlige jernbanevirksomheder ved hjælp af statsstøtte, der ydes under overholdelse af artikel 77, 92 og 93⁵⁸. Med hensyn til transport ad sejlbare vandveje giver forordning nr.

⁵⁵ Rådets forordning (EØF) nr. 1192/69 af 26. juni 1969 om fælles regler for normaliseringen af jernbanevirksomhedernes regnskaber (EFT L 156 af 28.6.1969, s. 8).

⁵⁶ Forordning nr. 1191/69, op. cit., artikel 17.

⁵⁷ Rådets forordning (EØF) nr. 1107/70 af 4. juni 1970 om støtte, som ydes inden for sektoren for transporter med jernbaner, ad landeveje og sejlbare vandveje (EFT L 130 af 15.6.1970, s. 1), senest ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 3578/92 af 7. december 1992 (EFT L 364 af 12.12.1992, s. 11).

⁵⁸ Rådets direktiv 91/440/EØF af 29. juli 1991 om udvikling af Fællesskabets jernbaner (EFT L 237 af 24.8.1991, s. 25).

1101/89 medlemsstaterne mulighed for at yde støtte i form af ophugnings præmier for at stimulere ophugning af skibe i indlandsskibsfart og således råde bod på den overkapacitet, som er et alvorligt problem for sektoren⁵⁹.

Søtransport

Som allerede nævnt falder søtransport ikke ind under traktatens bestemmelser om transport, da disse kun finder anvendelse på transport ad landevej, med jernbane og ad sejlbare vandveje. Emnet skal derfor her kun behandles i forhold til artikel 92 og 93.

Kommissionen har vedtaget et sæt specifikke regler om ydelse af statsstøtte til virksomheder i skibsfartssektoren⁶⁰. Efter disse retningslinjer ser Kommissionen positivt på støtte, der bidrager til virkeliggørelsen af den fælles interesse, nemlig at opretholde en flåde, der sejler under fællesskabsflag, og hvis mandskaber består af statsborgere fra Fællesskabets medlems stater.

I hvilket omfang sådan støtte kan godkendes, fastlægges på grundlag af en maksimumsgrænse, der beregnes på grundlag af forskellen mellem driftsomkostningerne for skibe, der er indregistreret i en medlemsstat og driftsomkostningerne for skibe, der er indregistreret i et udviklingsland. Ud over denne betingelse angående støtteintensiteten skal Kommissionen ligeledes i sin vurdering af påtænkte støtteforanstaltninger for søtransportvirksomheder påse, at en eventuel overkapacitet ikke opretholdes, og sikre sig støtteforanstaltningernes gennemsigtige, midlerti dige og degressive karakter. For så vidt angår de forskellige former for foranstaltninger, som kan erklæres forenelige, forudsat at ovennævnte betingelser er opfyldt, kan retningslinjerne kort beskrives som følger.

- * Driftstilskud kan godkendes, såfremt de er knyttet til en af Kommissionen godkendt omstruktureringsplan
- * Investeringsstøtte kan godkendes i den udstrækning, den ikke samtidig udgør en indirekte støtte til skibsbygningsindustrien
- * For offentlig kapitaltilførsel til søtransportvirksomheder gælder kriteriet om en privat inve stors adfærd under markedsøkonomiske vilkår
- * Støtte til socialsikringsomkostningerne og i forbindelse med beskatningen af mandskaber kan godkendes, såfremt den ikke reducerer de søfarendes socialsikringsniveau
- * Støtte til uddannelse af søfolk kan godkendes, såfremt de uddannelsessøgende ikke indgår i den almindeligt normerede besætning
- * Støtte til udskiftning af besætninger på skibe, der er indregistreret i en medlemsstat, men sejler i langfart, kan godkendes med indtil 50% af omkostningerne ved udskiftningerne.

⁵⁹ Rådets forordning (EØF) nr. 1101/89 af 27. april 1989 om strukturel sanering inden for indlandsskibsfarten(EFT L 116 af 28.4.1989, s. 25).

⁶⁰ Retningslinjer for behandlingen af statsstøtte til rederier i fællesskabslandene, bilag til dokumentet "Finansielle og fiskale foranstaltninger vedrørende skibsfart med fartøjer, der er indregistreret i Fællesskabet" (SEK(89) 921 endelig udg. af 3.8.1989).

Lufttransport

Ligesom støtte, der ydes til søtransportvirksomheder, henhører støtte til virksomheder i lufttransportsektoren udelukkende under traktatens overordnede bestemmelser om statsstøtte. Kommissionen har for nyligt vedtaget specifikke retningslinjer for anvendelsen af artikel 92 ff. på denne sektor⁶¹. De vigtigste principper i retningslinjerne kan kort beskrives som følger.

- * Offentlig kapitaltilførsel vurderes i forhold til kriteriet om en privat investors adfærd under markedsøkonomiske vilkår
- * Driftsstøtte kan kun godkendes under følgende to omstændigheder:
 - (1) støtte af social karakter, som ydes den enkelte forbruger, forudsat at den ydes uden forskelsbehandling med hensyn til luftfartsydelsens oprindelse
 - (2) støtte, der udligner omkostninger ved en forpligtelse til offentlig tjeneste, som udføres af en transportvirksomhed efter en offentlig udbudsprocedure
- * Regionalstøttereglerne finder anvendelse på lufttransportsektoren, dog med forbehold for ovennævnte regler for driftsstøtte
- * Omstruktureringsstøtte kan kun godkendes under overholdelse af særlige betingelser, navnlig skal støtteforanstaltningen være af enestående og midlertidig karakter, den skal være knyttet til en samlet omstruktureringsplan, i givet fald indeholdende kapacitets nedskæringer, og modtagervirksomheden skal drives på kommerciel basis, dvs. uden indblanding fra statens side
- * Privatisering af luftfartsselskaber indebærer normalt ikke statsstøtte, hvis den gennemføres efter en offentlig udbudsprocedure på gennemsigtige og ikke-diskriminerende vilkår og på grundlag af det bedste indkomne bud.

(ii) Statsstøtte til landbrugssektoren

Traktatens artikel 43 fastlægger et princip om, at landbrugssektoren kun er underlagt konkurrencereglerne, herunder artikel 92 ff., i den udstrækning Rådet har besluttet og under hensyn tagen til de målsætninger for den fælles landbrugspolitik, der er anført i traktatens artikel 39.

I begyndelsen var det kun bestemmelserne om en permanent undersøgelse af eksisterende støtte til produktion eller salg af de landbrugsvarer, der er opregnet i bilag II til traktaten, samt forpligtelsen til at anmelde påtænkte støtteforanstaltninger til Kommissionen, som i henhold til artikel 4 i forordning nr. 26/62 skulle finde anvendelse⁶². Den pågældende forordning nævner til gengæld slet ikke hverken de materielle regler i artikel 92 eller den forpligtelse, der følger af artikel 93, stk. 3, sidste punktum, om at suspendere støtteudbetalinger, indtil Kommissionens

⁶¹ Anvendelse af EF-traktatens artikel 92 og 93 og EØS-aftalens artikel 61 på statsstøtte i luftfartssektoren (EFT C 350 af 10.12.1994, s. 5).

⁶² Rådets forordning (EØF) nr. 26/62 af 4.4.1962 om anvendelse af visse konkurrenceregler inden for produktion og handel med landbrugsvarer (EFT 30 af 20.4.1962, s. 993), ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 49/62 af 29.6.1962 (EFT 53 af 1.7.1962, s. 1571).

godkendelse foreligger, eller Kommissionens mulighed for at indlede proceduren efter artikel 92, stk. 2⁶³.

Med vedtagelsen af forordning nr. 26/62 har Rådet imidlertid ikke udtømt sine beføjelser i medfør af traktatens artikel 42. Rådet har fortsat mulighed for at træffe beslutninger om godkendelse af individuelle statsstøttesager inden for landbrugssektoren.

For at supplere disse ufuldstændige forskrifter henvises der almindeligvis i forordningerne om de fælles markedsordninger til artikel 92 ff. Andre bestemmelser i disse forordninger om de fælles markedsordninger kan dog vise sig at komme på tværs af anvendelsen af artikel 92 ff.⁶⁴. Forordningernes karakter af *lex specialis* i forhold til traktatens overordnede regler har navnlig til følge, at en støtteforanstaltning, der er forbudt inden for rammerne af en fælles markeds ordning, kun kan være omfattet af en af de undtagelser fra princippet om statsstøttes uforene lighed, der er indeholdt i artikel 92, stk. 2 og 3, hvis de yderligere betingelser, der er indeholdt i den afledte rets landbrugsbestemmelser, er overholdt⁶⁵. Det skal erindres, at reglerne for regionalstøtte ikke finder anvendelse på de varer, der er opregnet i bilag II til traktaten⁶⁶.

Ud over de allerede nævnte overordnede elementer, herunder navnlig de i artikel 39 fastsatte målsætninger for den fælles landbrugspolitik, udviser statsstøtteforanstaltninger i landbrugssektoren den særegenhed, at de også må vurderes ud fra et specifikt kriterium, som stammer fra Kommissionens faste praksis, nemlig analog anvendelse af de restriktioner, der gælder EF's medfinansiering af investeringer i forarbejdnings- og afsætningsleddet for at afspejle situationen for specifikke produktsektorer. Kommissionen har besluttet at anvende samme restriktioner på statsstøtteområdet for at sikre større sammenhæng mellem landbrugsstrukturpolitikken og politikken på statsstøtteområdet⁶⁷.

Kommissionen har endvidere vedtaget en rammeordning for statsstøtte til reklame for landbrugsprodukter og visse tilsvarende varer, dvs. varer, der ikke er opført i bilag II, men overvejende indeholder produkter, som er opført heri⁶⁸. Rammeordningen indeholder en nærmere beskrivelse af de betingelser, som sådan støtte må opfylde for at kunne være omfattet af undtagelsesbestemmelsen i artikel 92, stk. 3, litra c). Rammeordningens vigtigste principper kan kort beskrives som følger.

* Støtte til reklame for landbrugsprodukter kan godkendes i henhold til undtagelsesbestemmelsen i artikel 92, stk. 3, litra c), når følgende betingelser er opfyldt:

⁶³ Se *nedenfor* under kapitel III for en nærmere beskrivelse af de proceduremæssige forpligtelser, der følger af artikel 93, stk. 3.

⁶⁴ Domstolens dom af 29.11.1978 i sag 83/78, Pigs Marketing Board, Sml. s. 2347, og dom af 26.6.1979 i sag 177/78, Pigs and Bacon Commission, Sml. s. 2161.

⁶⁵ Domstolens dom af 24.4.1980 i sag 72/79, Kommissionen mod Italien, Sml. s. . 1411.

⁶⁶ Se *ovenfor* under punkt II.3.b. *in fine*.

⁶⁷ Meddelelse fra Kommissionen om statsstøtte til investeringer i forarbejdning og afsætning af landbrugsprodukter (EFT C 189 af 12.7.1994, s. 5).

⁶⁸ Rammeordning for statsstøtte til reklame for landbrugsprodukter og visse varer, der ikke henhører under EØF-traktatens bilag II, men ikke fiskerivarer (EFT C 302 af 12.11.1987, s. 6).

- (1) støtten må ikke ændre handelsvilkårene i et omfang, der strider mod den fælles interesse, og navnlig ikke stride mod traktatens artikel 30 eller direkte begunstige nogle bestemte virksomheder frem for andre
- (2) støtten skal fremme udviklingen af visse erhvervsgrøene (f.eks. små og mellemstore virksomheder, eller virksomheder, der fremmer afsætningen af overskudsprodukter eller særlige kvalitetsprodukter) eller visse regioner ved at fremme afsætningen af deres specifikke produktioner
- (3) støtten kan principielt ikke overstige 50% af reklamekampagnens omkostninger.

Endelig sendte Kommissionen ved udgangen af 1995 et brev til medlemsstaterne vedrørende driftslån til landbruget⁶⁹.

(iii) Statsstøtte til fiskeri- og akvakultursektoren

Da fiskerivarer og akvakulturprodukter er opført på den allerede omtalte liste i bilag II til traktaten, er de i sagens natur omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 26/62. Som for de fleste landbrugsvarer er den samlede anvendelse af traktatens artikel 92 ff. blevet udvidet til også at omfatte disse varer gennem den fælles markedsordning for dem, nemlig forordning nr. 3759/92⁷⁰.

De kriterier, som Kommissionen lægger til grund for sin vurdering af statsstøtte til fiskeri- og akvakultursektoren i henhold til artikel 92 ff., er opstillet i sektorspecifikke regler, som Kommissionen har offentliggjort i form af retningslinjer⁷¹. Retningslinjernes vigtigste principper kan kort beskrives som følger.

- * Statsstøtten skal overholde reglerne for den fælles fiskeripolitik og skal, i givet fald, indgå i de programmeringsordninger, der omhandles i fiskeriforskrifterne
- * Driftsstøtte kan kun godkendes, hvis den er knyttet direkte til en af Kommissionen godkendt omstrukturingsplan
- * EU-rammebestemmelserne for regionalstøtte gælder ikke fiskeri- og akvakultursektoren
- * De fleste af de støtteformer, der er omhandlet i retningslinjerne, kan kun godkendes på en række særlige betingelser, navnlig i relation til støtteintensiteten, som er fastsat i forordning nr. 3699/93⁷².

⁶⁹ Jf. EFT C 44 af 16.2.1996.

⁷⁰ Rådets forordning (EØF) nr. 3759/92 af 17. december 1992 om den fælles markedsordning for fiskerivarer og akvakulturprodukter (EFT L 388 af 31.12.1992, s.1).

⁷¹ Retningslinjer for gennemgangen af statsstøtte til fiskeri- og akvakultursektoren (EFT C 260 af 17.9.1994, s. 3).

⁷² Rådets forordning (EF) nr. 3699/93 af 21. december 1993 om kriterier og betingelser for EF-strukturinterventioner inden for fiskeri, akvakultur og forarbejdning og afsætning af fiskerivarer og akvakulturprodukter (EFT L 346 af 31.12.1993, s. 1).

III. PROCEDUREREGLER

1. Forpligtelsen til at anmelde nye støtteforanstaltninger

EU's statsstøttere regler bygger på et system med forudgående kontrol, som sætter Kommissionen i stand til at afgøre, hvorvidt de støtteforanstaltninger, som medlemsstaterne påtænker at iværksætte, er omfattet af de undtagelsesbestemmelser, der er indeholdt i artikel 92, stk. 2 og 3. Henhører en støtteforanstaltning ikke under en af de kategorier, der er opstillet i artikel 92, stk. 3, anses den for at være uforenelig med det fælles marked. Det er under alle omstændigheder i enhver mulig støttemodtagers interesse at checke, om den pågældende støtte indgår i en støtteordning, der allerede er godkendt af Kommissionen, eller om den er blevet godkendt af Kommissionen, efter at den kompetente myndighed har anmeldt den.

Princippet om forudgående kontrol i artikel 93, stk. 3, forudsætter, at Kommissionen under rettes i god tid om påtænkte støtteforanstaltninger, dvs. før foranstaltningernes iværksættelse. Begrebet påtænkt støtteforanstaltning skal ses i modsætning til en eksisterende støtteordning, som er omhandlet i artikel 93, stk. 1. Denne sondring er af afgørende betydning, fordi der er proceduremæssige forskelle mellem disse to støttekategorier, i hvert fald hvad angår indledningen af proceduren, og Kommissionens beføjelser. Det er vigtigt at slå fast, at enhver støtteforanstaltning, som ikke opfylder de strenge betingelser for at kunne anses for at være en eksisterende støtteordning, falder ind under artikel 93, stk. 3⁷³.

Medlemsstaterne er forpligtede til at anmelde alle foranstaltninger, der har til formål såvel at indføre en ny støtte som at ændre en eksisterende støtteordning⁷⁴. Sådanne foranstaltninger skal anmeldes til Kommissionen allerede i den forberedende fase, dvs. forud for iværksættelsen og så betids, at de endnu kan tilpasses i forhold til de bemærkninger, som Kommissionen måtte fremsætte.

For at gøre systemet med den forudgående kontrol mere effektivt er der til anmeldelsespligten knyttet et forbud for medlemsstaterne mod at iværksætte deres støtteforanstaltninger, før de enten eksplicit eller implicit er blevet godkendt af Kommissionen efter den procedure, der er beskrevet i det følgende. En mulig støttemodtager bør derfor vide, at enhver støtte, der er ydet uden forudgående anmeldelse, eller i det tilfælde, hvor støtten er blevet anmeldt, uden at afvente procedurens udfald, er uforenelig med fællesmarkedets regler⁷⁵. Denne ulovlighed bør ikke forveksles med støttens uforenelighed med fællesmarkedet, dvs. når den ikke falder ind under en af undtagelserne fra det principielle forbud mod statsstøtte⁷⁶.

⁷³ Se *nedenunder* under punkt III.2.

⁷⁴ Om ændring af eksisterende støtteordninger, se domstolens dom af 9.8.1994 i sag C-44/93, Namur-Les Assurances du Crédit S.A. mod Belgien, endnu ikke offentliggjort.

⁷⁵ Kommissionens meddelelse (EFT C 318 af 24.11.1983, s. 3), se *nedenunder* under punkt II.3.b.

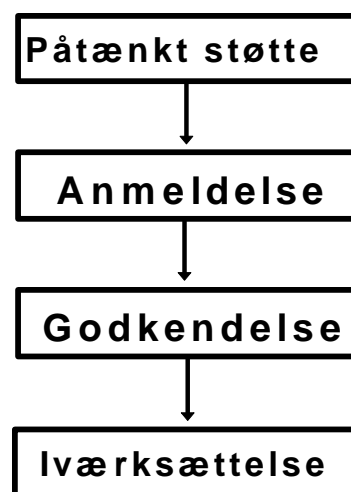
⁷⁶ At en støtteforanstaltning er ulovlig, indebærer ikke nødvendigvis, at den også er uforenelig. Det er kun, hvis støtten er ulovlig og uforenelig, at Kommissionen kan kræve den tilbagesøgt (Domstolens dom af 21.11.1991 i sag C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur de produits alimentaires mod Frankrig, Sml. s. I-5505).

Forpligtelsen til at anmelde og suspendere udbetalingen af statsstøtte har stor rækkevidde, da Domstolen længe har anerkendt den direkte virkning heraf⁷⁷. Den direkte virkning indebærer, at de nationale domstole skal sikre overholdelsen af denne forpligtelse, enten på eget initiativ eller på anmodning fra interesserede tredjeparter, for så vidt som de skønner, at det drejer sig om støtte i henhold til artikel 92, stk. 1. Domstolen har anerkendt, at en national domstols vurdering af tilstedeværelsen af støtte kun kan ske med det formål at anvende de procedureregler, som har direkte virkning i den nationale retsorden⁷⁸. Kommissionen har ligeledes offentliggjort en meddelelse herom⁷⁹.

De nationale domstole kan således lige som Kommissionen erklære en national støtteforanstaltning ulovlig og drage alle konsekvenser heraf i henhold til national ret. De kan derimod ikke udtale sig om støttens forenelighed med fællesmarkedet, idet en sådan vurdering er Kommissionens eksklusive beføjelse. Bortset fra artikel 93, stk. 3, som netop omhandler forpligtelsen til at anmelde og suspendere udbetalingen af støtte, har de øvrige bestemmelser, navnlig artikel 92, ingen direkte virkning, hvorfor de nationale domstole ikke kan anvende dem direkte. Når Kommissionen derimod først har truffet beslutning om en påtænkt støtteforanstaltning, kan tredjemand påberåbe sig denne beslutning for en national domstol, hvis den tilsidesættes af den pågældende medlemsstat.

2. Eksisterende støtteordninger

Forpligtelsen til at anmelde og suspendere udbetalingen af statsstøtte gælder ikke den støtte, som i traktaten benævnes eksisterende støtteordninger, dvs. støtteordninger indført før traktatens ikrafttrædelse og støtteordninger, som allerede er godkendt af Kommissionen, eller som lovligt er iværksat efter udløbet af den frist på to måneder, som Kommissionen har til at foretage den ind-

Figur 1: Forudgående kontrol af nye støtteforanstaltninger

⁷⁷ Domstolens dom af 19.6.1973 i sag 77/72, Capolongo, op. cit., og dom af 21.11.1991 i sag C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur de produits alimentaires mod Frankrig, op. cit.

⁷⁸ Domstolens dom af 22.3.1977 i sag 78/76, Steinlike & Weinlig mod Tyskland, op. cit., og dom af 21.11.1991 i sag C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur de produits alimentaires mod Frankrig, op. cit.

⁷⁹ Kommissionens meddelelse om samarbejdet mellem de nationale domstole og Kommissionen på statsstøtteområdet (EFT C 312 af 23.11.1995, s. 8).

ledende undersøgelse af anmeldte støtteforanstaltninger⁸⁰. Disse forskellige situationer fortjener en kort beskrivelse .

- støtteordninger, der er indført forud for traktatens ikrafttræden, består enten i specifik støtte ydet forud for traktatens ikrafttræden, eller støtte ydet under allerede eksisterende ordninger i den udstrækning, der ikke er foretaget nogen ændringer (af støtteloftet eller det støtteberettigede investeringsbeløb, af det oprindelige rammebeløb, af støtteintensiteten, af betingelserne for støtteberettigelse osv.) i tidsrummet efter traktatens ikrafttræden⁸¹

- støtte, der enten eksplicit eller implicit (efter fristens udløb) er godkendt af Kommissionen, giver ikke anledning til særlige vanskeligheder, når det drejer sig om et specifikt støtteprojekt⁸². Derimod bør den pågældende medlemsstat og støttemodtageren, når det drejer sig om en støtteordning, checke dels, om støtten stemmer overens med den pågældende ordning og de betingelser, som Kommissionen måtte have opstillet i beslutningen om godkendelse, dels, om en eventuel anmeldelsespligt i henhold til godkendelsesbeslutningen er overholdt. I sidstnævnte tilfælde vil den pågældende foranstaltning, selv om den strengt taget ikke udgør en ny støtte, være underlagt reglerne om anmeldelse og opsættende virkning som fastlagt i artikel 93, stk. 3.

Figur 2: Efterfølgende kontrol af eksisterende støtteordninger

Eksisterende støtteordninger har særlig betydning, især for denne kategori omfatter støtte ydet under allerede godkendte støtteordninger. En støtteordning er en national foranstaltning, sædvanligvis af lovgivende karakter, som fastsætter betingelserne for projekters berettigelse til at få tildelt støtte, maksimumsgrænser for støttebeløb og -intensitet samt udbetalingsvilkår. En støtteordning adskiller sig således fra specifikke støtteforanstaltninger eller *ad hoc*-støtte, da den ikke vedrører en nærmere bestemt virksomhed, men en række virksomheder, som ikke er

⁸⁰ Se *nedenfor* under punkt III.3.a.

⁸¹ Støtte ydet under en allerede eksisterende støtteordning på tidspunktet for traktatens ikrafttræden forekommer nu mere og mere sjældent i de oprindelige medlemsstater, men optræder ofte i de nye medlemsstater. Det er Kommissionens opgave hurtigst muligt at fremlægge revideringsforslag til de eksisterende støtteordninger i de nye medlemsstater for at fjerne de forskellige former for forskelsbehandling, de måtte indeholde over for virksomheder i de oprindelige medlemsstater.

⁸² Men den skal iværksættes på uændrede vilkår i forhold til den anmeldte påtænkte foranstaltning, og de betingelser, Kommissionen eventuelt måtte have stillet, skal overholdes.

nærmere bestemt hverken med hensyn til identitet eller antal. En støtteordning iværksættes, hver gang en virksomhed bevilges støtte under ordningen på de vilkår, der er fastlagt i Kommissionens godkendelsesbeslutning.

I henhold til artikel 93, stk. 3, foretager Kommissionen sammen med medlemsstaterne en løbende undersøgelse af de eksisterende støtteordninger. Disse er således fritaget for anmeldelsespligten og den dertil knyttede opsættende virkning⁸³. I denne sammenhæng er den *forudgående* kontrol, som i sagens natur ikke er mulig for eksisterende ordninger, således erstattet af en *efterfølgende* kontrol.

Det sker imidlertid, at Kommissionen kræver støtte ydet under allerede godkendte støtte ordninger anmeldt med opsættende virkning. Denne støtte bliver, således som allerede under streget, underlagt samme procedure som nye støtteforanstaltninger. Som et eksempel herpå stilles der i rammebestemmelserne for såvel horisontal støtte som sektorstøtte krav om forudgående anmeldelse af støtte ydet under allerede godkendte ordninger, når støttemodtagerne er virksomheder i følsomme økonomiske sektorer, eller når de pågældende foranstaltninger har et særligt sigte⁸⁴.

3. Kontrolprocedurerens forløb

Selv om artikel 94 giver mulighed for vedtagelse af gennemførelsesforordninger til anvendelsen af artikel 92 og 93, er der aldrig gjort brug af bestemmelsen, i hvert fald ikke med hensyn til procedureforløbet. I mangel af specifikke forskrifter er de gældende procedurer hovedsagelig et resultat af Kommissionens administrative praksis og Domstolens retspraksis på området.

a. Anmeldelsesproceduren

Det påhviler den pågældende medlemsstat at anmelde påtænkte støtteforanstaltninger. Hertil benyttes almindeligvis en anmeldelsesformular, som Kommissionen har udarbejdet til formålet⁸⁵. Om nødvendigt, kan Kommissionen inden 15 arbejdsdage fra datoen for modtagelsen anmode om forklaringer eller yderligere oplysninger, som medlemsstaten skal tilvejebringe inden for en frist, der sædvanligvis er på 20 dage. Dernæst har Kommissionen en frist på to måneder til at

⁸³ Domstolens dom af 15.12.1988 i forenede sager C-166 og 220/86, Irish Cement mod Kommissionen, Sml. s. 6473, og dom af 5.10.1994 i sag C-47/91, Italgrani, Sml. s. 4635.

⁸⁴ Det drejer sig nærmere bestemt om rammebestemmelserne for kunstfiberindustrien, motorkøretøjsindustrien, skibsbygningsindustrien, landbrugssektoren, fiskerisektoren samt den jern- og stålindustri, der ikke er omfattet af EKSF-traktaten, og om rammebestemmelserne for statsstøtte til forskning og udvikling, statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder og endelig reglerne om kumulering af støtte (for sidstnævnte se Kommissionens meddelelse om kumulering af støtte med forskelligt sigte (EFT C 3 af 5.1.1985, s. 2). Den anmeldelsespligt, der er indeholdt i disse regler gælder sædvanligvis kun investeringsstøtte over et vist beløb.

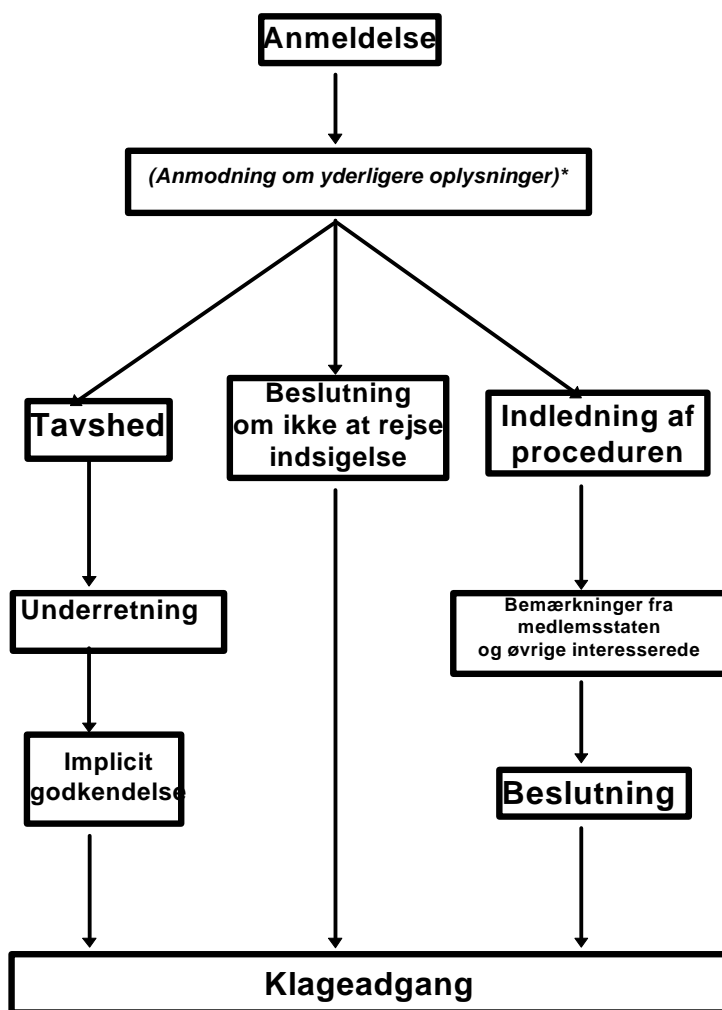
⁸⁵ Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne SG(94) D/2488 af 22. februar 1994 om anmeldelser og standardiserede årsrapporter. Anmeldelserne skal sædvanligvis indsendes til Kommissionens Generalsekretariat. De enkelte iværksættelsesforanstaltninger under støtteordninger, der allerede er godkendt, skal imidlertid indsendes til det kompetente Generaldirektorat (Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne SG(81) 12740 af 2. oktober 1981).

undersøge den påtænkte støtteforanstaltning⁸⁶.

Fristen beregnes fra det tidspunkt, hvor Kommissionen er i besiddelse af alle de oplysninger, der er nødvendige for at kunne foretage vurderingen. Det følger heraf, at hvis Kommissionen anmoder om yderligere oplysninger inden 15 arbejdsdage fra modtagelsen af anmeldelsen, løber fristen fra modtagelsen af disse oplysninger fra de nationale myndigheder.

Kommissionen kan efter dette tidsrum enten beslutte ikke at rejse indsigelse med den anmeldte foranstaltning, den kan undlade at reagere, eller den kan beslutte at indlede proceduren i artikel 93, stk. 2.

a) Førstnævnte tilfælde kræver ingen yderligere bemærkninger, lige bortset fra at Kommissionens beslutning om ikke at rejse indsigelse offentliggøres i kortfattet form i De Europæiske Fællesskabers Tidende, serie

Figur 3: Anmeldelsesprocedure (*fakultativ)

⁸⁶ Denne frist på to måneder er blevet nedsat til 30 dage, når støtteforanstaltningen er led i en godkendt støtteordning eller udgør en betydelig kumulering, og til 20 dage, når støtteforanstaltningen kan undersøges efter den hurtige godkendelsesprocedure. Denne procedure gør det muligt at godkende støtte med lav støtteintensitet til små og mellemstore virksomheder, samt i et vist omfang ændringer af eksisterende godkendte ordninger uanset modtagervirksomhed (jf. Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til små og mellemstore virksomheder, op. cit.). Den hurtige godkendelsesprocedure er endvidere blevet udvidet til også at omfatte virksomheder inden for luftfartssektoren, også selv om de på grund af deres størrelse ikke opfylder de kriterier, der er fastlagt i rammebestemmelserne for små og mellemstore virksomheder (jf. Anvendelse af EF-traktatens artikel 92 og 93 og EØS-aftalens artikel 61 på statsstøtte i luftfartssektoren, op. cit.). Den hurtige godkendelsesprocedure kan ligeledes anvendes for investeringsstøtte, der ikke overstiger et beløb på 1 mio. ECU over en periode på tre år.

C. Alle interesserede kan rekvirere beslutningens fulde ordlyd ved skriftlig henvendelse til Generalsekretariatet. Virksomheder, som mener at lide skade som følge af en sådan beslutning, kan indbringe et annulationssøgsmål for Førsteinstans retten, forudsat at de kan dokumentere et direkte konkurrenceforhold til modtagervirksomheden⁸⁷.

- b) Foretager Kommissionen sig intet inden for den fastsatte frist, er medlemsstaten berettiget til at iværksætte den anmeldte støtteforanstaltning⁸⁸.

Hvis Kommissionen nærer den mindste tvivl om støttens forenelighed med fællesmarkedet, skal den indlede undersøgelsesproceduren efter artikel 93, stk. 2⁸⁹. Formålet med proceduren er at sætte Kommissionen i stand til at indsamle nyttige udtalelser og bemærkninger med henblik på en vurdering af sagen samt at sætte de parter, som måtte mene at lide skade som følge af den pågældende støtteydelse, i stand til at forsvare deres interesser⁹⁰.

- c) Proceduren i artikel 93, stk. 2, forudsætter først og fremmest, at der offentliggøres en fyldestgørende meddelelse i EF-Tidende, serie C, og at den pågældende medlemsstat får en frist til at fremsætte sine bemærkninger skriftligt, og derefter på eventuelle møder med Kommissionens sagsbehandlere. Kommissionen giver ved samme lejlighed også andre interesserede, dvs. hovedsagelig de øvrige medlemsstater, den støttemodtagende virksomhed, dennes konkurrenter samt berørte erhvervs sammenslutninger, mulighed for at fremsætte deres bemærkninger. Fristen for indsendelse af bemærkninger er sædvanligvis 30 dage efter datoen for offentliggørelsen i EF-Tidende. Beslutningen om at indlede proceduren i artikel 93, stk. 2, kan under visse omstændigheder indbringes som annulationssøgsmål for EF-retterne⁹¹.

Offentliggørelsen af beslutningen om at indlede proceduren, der sædvanligvis tager form af et brev til den pågældende medlemsstat, har til formål at indlede en kontradiktorisk undersøgelsesfase, dvs. en slags høringsfase, hvori alle parter, både offentlige og private, som kan påvise en legitim interesse heri, kan deltage.

⁸⁷ Se *nedenunder* under punkt III.4.

⁸⁸ Domstolens dom af 11.12.1973 i sag 120/73, Lorenz, Sml. s. 1471, og dom af 20.3.1984 i sag 84/82, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 1451.

Kommissionens fortolkning af denne retspraksis er, at medlemsstaten efter udløbet af de to måneder skal underrette Kommissionen om sin hensigt om at iværksætte foranstaltningen. I modsat fald kan Kommissionen senest inden for en frist på to uger indlede procedure over for den.

⁸⁹ Kommissionen kan imidlertid ikke indlede proceduren inden for landbrugssektoren, da artikel 93, stk. 2, i henhold til artikel 4 i forordning nr. 26/62 af 4. april 1962, ikke finder anvendelse på støtte til de landbrugsprodukter, der er opført på listen i bilag II til traktaten. Kommissionen sender i sådanne tilfælde en henstilling til den pågældende medlemsstat.

⁹⁰ Domstolens dom af 20.3.1984 i sag 84/82, Tyskland mod Kommissionen, op. cit., og dom af 5.10.1994 i sag C-47/91, Italgrani, op. cit.

⁹¹ Domstolen har anerkendt, at beslutninger om at indlede procedure kan indankes, i det mindste med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om støtte i henhold til artikel 93, stk. 3. Det følger heraf, at den pågældende medlemsstat eller modtagervirksomheden vil kunne indbringe et annulationssøgsmål for enten Domstolen eller Førsteinstansretten, hvis de mener, at Kommissionen har begået en fejl ved at betragte den pågældende foranstaltning som en eksisterende støtteordning (Domstolens dom af 30.6.1992 i sag C-47/91, Italgrani, Sml. s. 4145).

Der er ikke fastsat nogen frist for undersøgelsesprocedurens afslutning. Kommissionen bestræber sig imidlertid på at tilendebringe undersøgelsen inden for seks måneder efter indledningen⁹².

Kommissionen vedtager dernæst en endelig beslutning, som kan være negativ, positiv, positiv med forbehold for opfyldelse af visse betingelser eller delvis positiv og delvis negativ. Om nødvendigt angives det i Kommissionens beslutning, hvilken frist der gives den pågældende medlemsstat for at bringe foranstaltningen i overensstemmelse med betingelserne. Træffer medlemsstaten ikke i tide de nødvendige foranstaltninger i denne henseende, kan Kommissionen, stadig i henhold til artikel 93, stk. 2, indbringe sagen direkte for Domstolen for at få medlemsstaten dømt for tilsidesættelse af sine forpligtelser i henhold til traktaten⁹³.

Ved negativbeslutninger, positivbeslutninger og betingede positivbeslutninger har den pågældende medlemsstat og den støttemodtagende virksomhed mulighed for at indbringe et annulationssøgsmål på grundlag af traktatens artikel 173⁹⁴. Søgsmålet har i princippet ikke nogen opsættende virkning for Kommissionens beslutning. Konkurrenter til den støttemodtagende virksomhed, og i visse tilfælde også relevante erhvervs sammenslutninger, har samme klageadgang, hvis det drejer sig om en positiv eller delvis positiv beslutning, forudsat at de har spillet en aktiv rolle under høringsfasen⁹⁵.

b. Proceduren for undersøgelse af ikke-anmeldte støtteforanstaltninger

Når en medlemsstat tilsidesætter sine forpligtelser i forbindelse med anmeldelse eller den opsættende virkning, som er beskrevet i det foregående, kan den af medlemsstaten ydede støtte gøres til genstand for en procedure, som indledes enten på Kommissionens eget initiativ eller som følge af eventuelle klager fra f.eks. konkurrerende virksomheder. Kommissionen følger i så fald en fremgangsmåde, som adskiller sig fra den ovenfor beskrevne, da fasen forud for indledningen af den grundige undersøgelsesprocedure i henhold til artikel 93, stk. 2, er kortere, og der i proceduren også skal tages hensyn til problemer opstået som følge af den for tidligt udbetalte støtte, dvs. under tilsidesættelse af forpligtelsen til at suspendere udbetalingen.

Proceduren har især det særkende, at Kommissionen har mulighed for såvel at træffe foreløbige forholdsregler for at forhindre eller i hvert fald suspendere udbetalingen af støtte, som at pålægge den pågældende medlemsstat at tilbagesøge den allerede udbetalte støtte hos modtagervirksomheden⁹⁶.

⁹² Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne SG(87) D/5549 af 30. april 1987.

⁹³ Spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionen ikke snarere skal indbringe sagen for Domstolen, hver gang en medlemsstat ikke overholder de betingelser, der er fastlagt i en beslutning, blev indbragt for Førsteinstansretten i forbindelse med sag T-277/94, AITEC, hvori der blev afsagt dom den 22. maj 1996.

⁹⁴ Domstolens dom af 14.11.1984 i sag C-323/82, Intermills, Sml. s. 3809).

⁹⁵ Se *nedenfor* under punkt III.4.

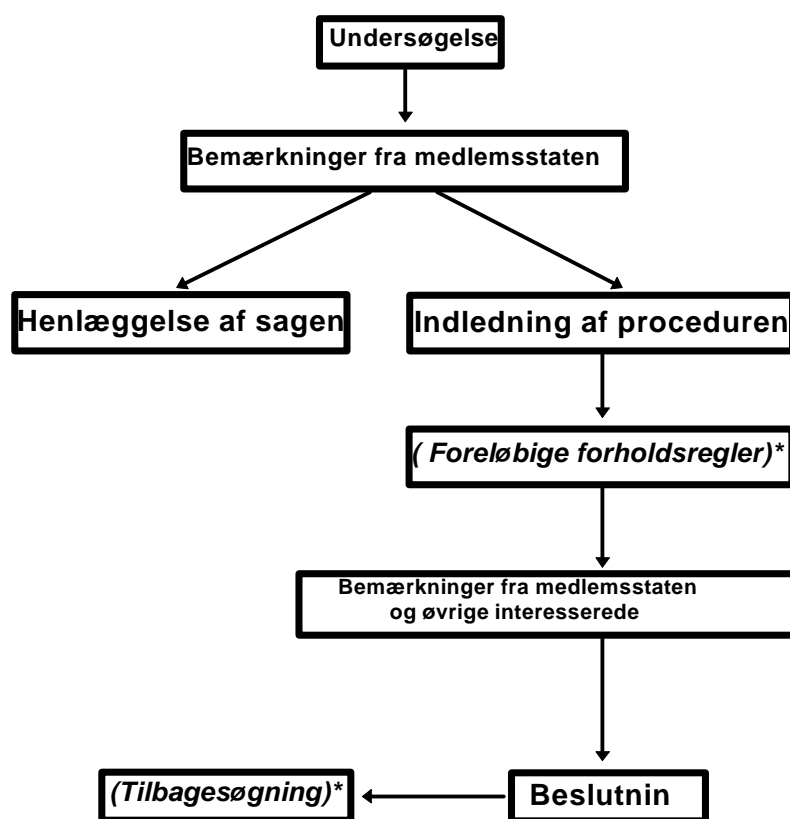
⁹⁶ Domstolens dom af 14.2.1990 i sag C-301/87, Boussac, Sml. s. I-307, og dom af 21.3.1990 i sag C-142/87, Tubemeuse, op. cit.

Når Kommissionen har konstateret, at en medlemsstat har tilsidesat sine forpligtelser til at anmelde og suspendere påtænkt statsstøtte, vil Kommissionen opfordre medlemsstaten til at fremsætte sine bemærkninger hertil inden for en bestemt frist, som sædvanligvis er ret kort (to til tre uger), således at der kan gribes effektivt ind for at hindre eller begrænse

konkurrencefordrejninger forårsaget af støtten. Unnlader medlemsstaten at svare, eller er svaret utilfredsstillende, indleder Kommissionen proceduren i artikel 93, stk. 2. Indledningen af proceduren ledsages normalt af foreløbige forholdsregler i form af pålæg til medlemsstaten om ikke at iværksætte støtteforanstaltningen, eller hvis det allerede er for sent, pålæg om at bringe udbetalingerne til modtagervirksomheden til ophør.

Hertil kommer, at hvis medlemsstaten ikke har givet Kommissionen alle de oplysninger, den har

brug for til sin undersøgelse, kan Kommissionen give medlemsstaten en sidste frist (sædvanligvis 15 dage), hvorefter Kommissionen, hvis oplysningerne stadig ikke foreligger, kan vedtage en endelig beslutning udelukkende på grundlag af de oplysninger, den råder over⁹⁷. Medlemsstaten vil i så fald ikke senere, heller ikke inden for rammerne af et eventuelt søgsmål for Domstolen,

Figur 4: Procedure for undersøgelse af ikke-anmeldt støtte
(*fakultativ)

⁹⁷ Domstolens dom af 14.2.1990 i sag C-301/87, Boussac, op. cit, og dom af 21.3.1990 i sag C-142/87, Tubemeuse, op. cit.

kunne påberåbe sig nye elementer i forhold til de oplysninger, den har indsendt til Kommissionen i løbet af den administrative fase.

Når Kommissionen har tilendebragt sin undersøgelse, vedtager den en endelig beslutning med tilbagevirkende kraft. Fastslår Kommissionen, at støtten er helt eller delvis uforenelig med fællesmarkedet, kan den pålægge medlemsstaten at tilbagesøge det allerede udbetalte støtte beløb hos modtagervirksomheden.

Da fællesskabsretten ikke omfatter nærmere bestemmelser om denne tilbagesøgning af uberet tigt udbetalt støtte, finder national ret anvendelse. At der ikke findes specifikke fællesskabs retlige bestemmelser, er ikke til hinder for den faktiske tilbagesøgning af støtte, da medlems staten i tilbagesøgningen skal bringe alle sådanne midler i anvendelse, som den har mulighed for ved tilbagesøgningen af andre beløb, den måtte have til gode i anden sammenhæng.

Et argument, medlemsstater eller modtagervirksomheder ofte fremsætter for at unddrage sig forpligtelsen til at tilbagesøge eller tilbagebetale støtten, er princippet om en berettiget forventning. Det skal i denne henseende understreges, at Kommissionen har gjort alt for at undgå, at der kan opstå sådanne forventninger. Alle virksomheder i EU er gennem meddelelser offentliggjort i EF-Tidende blevet informeret om den usikkerhed, der er forbundet med støtte, som de får tildelt uden Kommissionens forudgående godkendelse⁹⁸. Kommissionen opfordrer i sine meddelelser støttemodtagende virksomheder til at checke, om støtten ydes i overens stemmelse med de relevante EU-bestemmelser. Denne påmindelse gentages i øvrigt, hver gang Kommissionen offentliggør en beslutning om at indlede en undersøgelsesprocedure i henhold til artikel 93, stk. 2. I landbrugssektoren forbeholder Kommissionen sig i øvrigt den mulighed at anmode medlemsstaterne om at nægte at udbetale forskud via EUGFL, eller i givet fald debitere EUGFL-budgettet et beløb svarende til de udgifter under de nationale foranstaltninger, som direkte berører EU-foranstaltninger.

Domstolen har på denne baggrund bekræftet, at hverken den pågældende medlemsstat eller de støttemodtagende virksomheder kan påberåbe sig princippet om en berettiget forventning, undtagen i ganske ekstraordinære tilfælde. Det følger heraf, at hvis støttens berettigelse og forenelighed med fællesmarkedet ikke checkes, vil de pågældende virksomheder ikke efterfølgende kunne erklære sig i god tro med hensyn til støttens overensstemmelse med EU-retten⁹⁹. Der er derfor al mulig grund til, at de pågældende virksomheder selv træffer deres forholdsregler forud for støttens udbetaling ved at henvende sig til de kompetente tjeneste grene i Kommissionen.

For selv om den støttemodtagende virksomhed tilbage betaler den ulovligt udbetalte støtte, har den imidlertid nydt godt af støtten gennem et vist tidsrum. Kommissionen kræ ver derfor, at støtten tilbagebetales med renter beregnet på grundlag af markedsrenten - og ikke den lovbestemte rente - fra datoen for støttens tildeling¹⁰⁰.

⁹⁸ Meddelelser fra Kommissionen til medlemsstaterne (EFT C 318 af 24.11.1983 og EFT C 156 af 22.6.1995).

⁹⁹ Domstolens dom af 20.9.1990 i sag C-5/89, Kommissionen mod Tyskland, Sml. s. I-3437, og dom af 16.6.1993 i sag C-183/91, Kommissionen mod Grækenland, Sml. s. I-3131.

¹⁰⁰ Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne SG(95) D/1987 af 22. februar 1995 om den rentesats, der skal anvendes ved tilbagebetaling af ulovlig og uforenelig støtte. Førsteinstansretten har for nyligt bekræftet denne praksis og yderligere præciseret, at sådanne renter tilsvare den økonomiske fordel, der

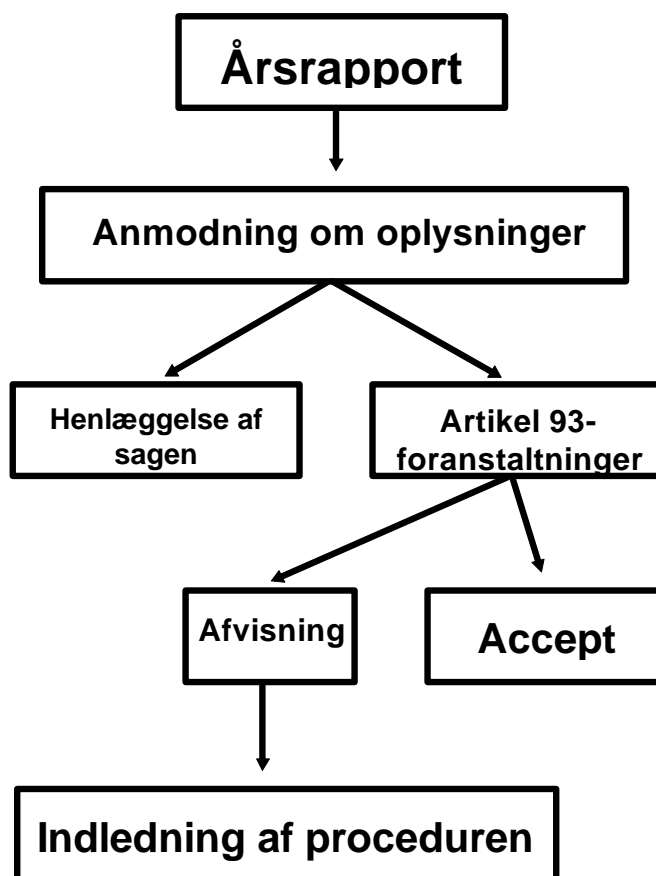
Hvis medlemsstaten ikke inden for den fastsatte frist efterkommer

Kommissionens beslutning, kan Kommissionen i henhold til artikel 93, stk. 2, indbringe sagen direkte for Domstolen. Det vil ikke tjene noget formål, at medlemsstaten til sit forsvar påberåber sig, at det har været umuligt på korrekt vis at gennemføre Kommissionens beslutning. Er der blot tale om vanskeligheder i forbindelse med gennemførelsen, skal medlemsstaten i samråd med Kommissionen søge at løse sådanne vanskeligheder efter fælles aftale¹⁰¹.

Medlemsstaten kan i øvrigt ligesom enhver støttemodtagende virksomhed i medfør af traktatens artikel 173 anlægge annullationssøgsmål mod kommissionsbeslutninger med pålæg om tilbagesøgning af den ulovlige støtte¹⁰².

c. *Proceduren for den løbende kontrol*

Kommissionen fører løbende kontrol med eksisterende støtteordninger med udgangspunkt i de årsrapporter, som medlemsstaterne skal indsende, samt i de regelmæssige multilaterale møder¹⁰³. Når Kommissionen anser det nødvendigt at ændre eller endog ophæve en eksisterende støtteordning, tilsender Kommissionen den pågældende medlemsstat en anmodning om yderligere oplysninger.

Figur 5: Løbende kontrol

stammer fra den gratis rådighed over støttebeløbet gennem et vist tidsrum (dom af 8.6.1995 i sag T-459/93, Siemens SA mod Kommissionen, Sml. s. II-1675).

¹⁰¹ Domstolens dom af 23.2.1995 i sag C-349/93, Kommissionen mod Italien, Sml. s. 343).

¹⁰² Se *nedenfor* under punkt III.3.b.

¹⁰³ Kommissionens skrivelse til medlemsstaterne SG(94) D/2488 af 22. februar 1994 om anmeldelser og standardiserede årsrapporter.

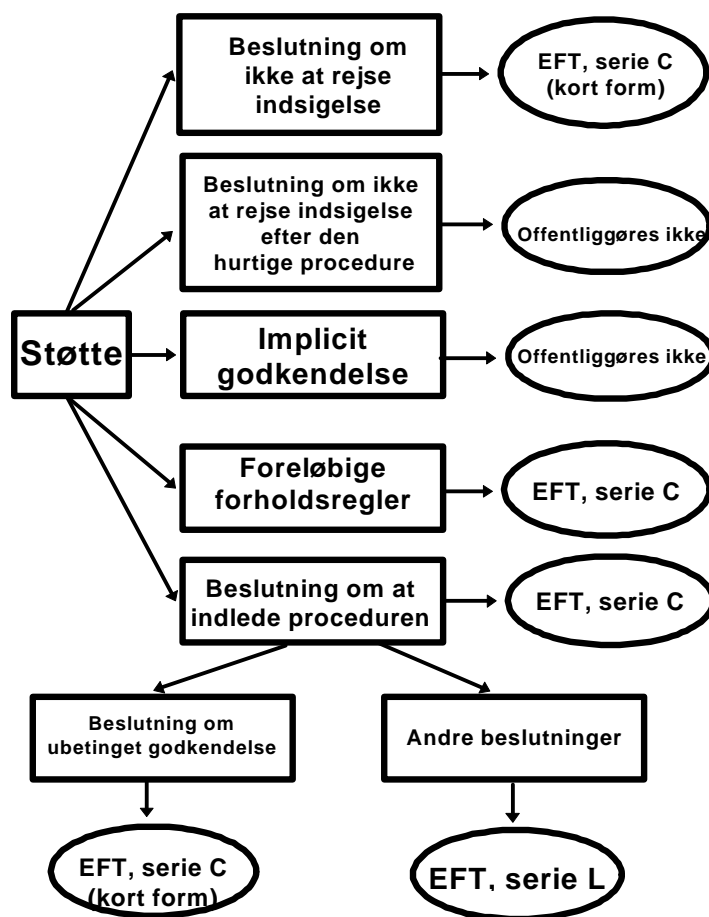
Når Kommissionen har modtaget oplysningerne fra medlemsstaten, kan den enten anse ordningen for fortsat at være berettiget og henlægge sagen, eller foreslå ændringer eller - som udtryk i artikel 93, stk. 2 - træffe de nødvendige foranstaltninger, som i sin yderste konsekvens kan være en fuldstændig ophævelse af ordningen.

Træffer medlemsstaten ikke disse nødvendige foranstaltninger, indleder Kommissionen proceduren i artikel 93, stk. 2, på de vilkår, der er beskrevet ovenfor. Den endelige beslutning, der træffes efter procedurens afslutning, har ikke til bagevirkende kraft og kan derfor ikke foranledige en anmodning om tilbageøgning af den allerede tildelte støtte under den eksisterende ordning.

d. Offentliggørelse af Kommissionens beslutninger

Som allerede nævnt, er det vigtigt, at virksomheder, der modtager statsstøtte, selv undersøger, hvorvidt støtten er behørigt anmeldt til og godkendt af Kommissionen, da det i modsat fald er virksomhederne, der risikerer at skulle tilbagebetale støtten med renter. De nationale myndigheder er her en vigtig kilde til information om procedurens forløb. Det er imidlertid ikke altid let at skabe et effektivt samarbejde mellem myndighederne og modtagervirksomhederne.

Desuden er procedureforløbet af afgørende betydning for interesserede tredjeparter, som ofte ikke nyder samme privilegerede forhold til de kompetente nationale myndigheder, især ikke hvis det drejer sig om virksomheder fra de øvrige medlemsstater, der derfor må skaffe sig oplysningerne ad anden vej. Det er på denne baggrund vigtigt, at Kommissionen bestræber sig på selv at sikre så stor gennemsigtighed i procedureforløbet som

Figur 6: De forskellige former for beslutninger og deres offentliggørelse

muligt. Den har til dette formål sædvanligvis offentliggjort de foranstaltninger, den vedtager efter sin undersøgelse af en støtteforanstaltning.

Den vigtigste informationskilde er derfor EF-Tidende, hvor Kommissionens beslutninger offentliggøres, enten i den fulde ordlyd eller i forkortet form, afhængigt af omstændig hederne¹⁰⁴. Når Kommissionen således beslutter ikke at rejse indsigelse mod en støtteforanstaltning, offentliggøres beslutningen i kort form i EF-Tidende, serie C. En beslutning om at indlede procedure efter artikel 93, stk. 2, og en beslutning om foreløbige forholdsregler offentliggøres altid i kort form i EF-Tidende, serie C, i form af en meddelelse til medlemsstaterne og øvrige interesserede parter. Bortset fra beslutninger om ubetinget godkendelse, som offentliggøres i kort form i EF-Tidende, serie C, offentliggøres beslutninger om en sådan procedures afslutning i EF-Tidende, serie L, ligeledes i deres fulde ordlyd.

I forbindelse med den løbende undersøgelse af eksisterende støtteordninger finder disse regler tilsvarende anvendelse med hensyn til offentliggørelsen af beslutninger om at foreslå nødvendige foranstaltninger, beslutninger om ikke at rejse indsigelse, beslutninger om at indlede en procedure i henhold til artikel 92, stk. 3, og endelig beslutninger, der træffes efter procedures afslutning.

EU's statsstøtteregler omfatter i øvrigt i modsætning til andre områder af EU-retten ingen bestemmelser om offentliggørelse af meddelelser, som har til formål at oplyse eventuelle interesserede om anmeldelsen af en påtænkt støtteforanstaltning. I alle de tilfælde, hvor der ikke foreligger en offentliggørelse, kan interesserede naturligvis altid henvende sig direkte til Kommissionen for at forhøre sig, om der er indledt en procedure over for en bestemt støtteforanstaltning og i givet fald, hvilken fase proceduren befinder sig i.

e. Tredjemands rettigheder

Før der redegøres nærmere for tredjemands rettigheder i statsstøttesager, er det nødvendigt først at definere begrebet tredjemand. Det skal erindres, at modtagervirksomheden ikke er direkte part i proceduren mellem Kommissionen og den pågældende medlemsstat, hvorfor den har tredjemands stilling i forhold til proceduren. Støttemodtageren indtager dog en særlig stilling, som ikke kan sammenlignes med andre tredjemands stilling, og befinder sig for så vidt angår den retlige beskyttelse af sine rettigheder i samme situation som den pågældende medlemsstat, undtagen med hensyn til den kompetente klageinstans (Domstolen for søgsmål fra medlemsstatens side og Førsteinstansretten for søgsmål fra virksomhedens side). Støttemodtageren er ligeledes sikret deltagelse i hele procedures høringsfase.

Domstolen har defineret de interesserede parter, der henvises til i artikel 93, stk. 2, som værende ikke kun den støttemodtagende virksomhed og de øvrige medlemsstater, men også enhver anden person, virksomhed eller sammenslutning, som mener at have lidt skade som følge af støttens ydelse, navnlig konkurrenter til den støttemodtagende virksomhed og de relevante erhvervs-sammenslutninger¹⁰⁵.

Det er således disse tredjemænd, som vil kunne fremsætte deres bemærkninger, når Kommissionen beslutter at indlede proceduren i artikel 93, stk. 2, og informerer offentligheden herom

¹⁰⁴ Kommissionens aktiviteter på statsstøtteområdet er endvidere beskrevet i de årlige beretninger om konkurrencepolitikken.

¹⁰⁵ Domstolens dom af 14.11.1984 i sag C-323/82, *Intermills*, op. cit.

gennem en meddelelse, der offentliggøres i EF-Tidende, serie C. Som allerede nævnt skal Kommissionen for at sikre tredjemands rettigheder og navnlig give tredjemand mulighed for at fremsætte sine bemærkninger i alle de tilfælde, hvor denne kunne have en interesse, indlede proceduren, hver gang den nærer tvivl om en støtteforanstaltnings forenelighed med fællesmarkedet¹⁰⁶. Kommissionen har dermed ikke beføjelse til at vedtage en beslutning om ikke at rejse indsigelse mod en støtteforanstaltning efter en indledende undersøgelse, når støttens forenelighed ikke fremgår umiddelbart¹⁰⁷. Det synes imidlertid ikke rimeligt at indlede proceduren i artikel 93, stk. 2, hvis Kommissionens tvivl udelukkende drejer sig om, hvorvidt en statslig foranstaltning udgør en ny påtænkt støtteforanstaltning i overensstemmelse med artikel 93, stk. 3, eller en eksisterende støtteordning i overensstemmelse med artikel 93, stk. 1¹⁰⁸.

Figur 7: Tredjemands klageadgang

(* i medfør af den direkte virkning af sidste punktum i artikel 93, stk. 3)

Når proceduren fører til, at Kommissionen træffer beslutning om at godkende støtten - også betinget eller delvis godkendelse - er det naturligvis i de ovenfor nævnte tredjemands interesse at indbringe et annullationssøgsmål for retten. I praksis viser der sig dog at være mange hin dringer for at kunne indbringe et sådant søgsmål på grund af de meget strenge betingelser for antagelse til

¹⁰⁶ Domstolens dom af 20.3.1984 i sag 84/82, Tyskland mod Kommissionen, op. cit.

¹⁰⁷ Domstolens dom af 15.6.1993 i sag C-225/91, Matra, Sml. s. I-3203.

¹⁰⁸ Domstolens dom af 5.10.1994 i sag C-47/91, Italgrani, op. cit.

realitetsbehandling, der følger af traktatens artikel 173, stk. 4, når klageren er en fysisk eller juridisk person¹⁰⁹.

Det er nu efter en langsommelig udvikling i Domstolens retspraksis fastslået, at et annullationssøgsmål, der indbringes af tredjemand, mod en beslutning om godkendelse af statsstøtte kan antages til realitetsbehandling, når den pågældende tredjemand kan bevise, dels at han har deltaget i proceduren i Kommissionen gennem fremsættelse af en klage eller bemærkninger, dels at han ved den pågældende beslutning pådrages en betydelig konkurrencerelateret skade¹¹⁰. Er den interesserede part en erhvervssammenslutning, som mener at lide skade som følge af Kommissionens beslutning, kræves der endvidere, at denne forsvarer egne interesser, dvs. i modsætning til medlemmernes interesser, da den ellers ikke vil kunne hævde at være individuelt berørt af en beslutning, som berører de almene interesser, som det erhverv, den repræsenterer, har¹¹¹.

Der opstår et særligt problem, når Kommissionen mener, at den ikke bør rejse indsigelser mod en støtteforanstaltning. Når der ikke indledes en procedure i henhold til artikel 93, stk. 2, har tredjemand ikke mulighed for at fremsætte sine bemærkninger for Kommissionen og således aktivt deltage i den løbende procedure. Med hensyn til denne mangel har Domstolen grebet ind for at supplere de proceduremæssige garantier for tredjemand i sådanne tilfælde. Domstolen har anerkendt, at tredjemand i så fald kun har mulighed for at indbringe et annullationssøgsmål mod Kommissionens beslutning for sikre overholdelse af sine rettigheder. Domstolen har med dette for øje fastslået, at tredjemand i så fald - og kun under disse omstændigheder - skal betragtes som umiddelbart og individuelt berørt af beslutningen, selv om vedkommende blot er konkurrent til den støttemodtagende virksomhed¹¹².

¹⁰⁹ Traktatens artikel 173 fastlægger proceduren for indbringelse af annullationssøgsmål for Domstolen og Førsteinstansretten. Det præciseres i stk. 4, at enhver fysisk eller juridisk person kan indbringe klage over beslutninger, der retter sig til ham, samt over beslutninger, som skønt de er udfærdiget i form af en forordning eller en beslutning rettet til en anden person, dog berører ham umiddelbart og individuelt.

¹¹⁰ Domstolens dom af 28.1.1986 i sag C-169/84, Cofaz, Sml. s. 391. For at forstå rækkevidden af den udvikling, som retspraksis her har undergået, henvises ligeledes til Domstolens dom af 12.7.1973 i sag 70/72, Plaumann, Sml. s. 813.

¹¹¹ Domstolens dom af 2.2.1988 i forenede sager C-67, 68 og 70/85, Van der Kooy, op. cit., og dom af 24.3.1993 i sag C-313/90, CIRFS, op. cit.

¹¹² Domstolens dom af 19.5.1993 i sag C-198/91, Cook, Sml. s. I-2487, og dom af 15.6.1993 i sag C-225/91, Matra, op. cit.

IV. EKSF-TRAKTATENS STATSSTØTTEREGLER

1. Grundlæggende principper

I modsætning til EF-traktaten omfatter EKSF-traktaten om oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab ingen bestemmelser om undtagelser fra det principielle forbud mod stats støtte. I artikel 4, litra c), som på sin vis udgør et sidestykke til EF-traktatens artikel 92, stk. 1, fastslås det således, at *“tilskud eller anden støtte ydet af staterne eller særlige byrder pålagt af dem, i hvilken som helst form dette sker”*, er uforenelig med fællesmarkedet for kul og stål, og derfor ophæves og forbydes.

Domstolen¹¹³ har imidlertid præciseret, at dette principielle forbud hverken omhandler direkte finansiel støtte fra Kul- og Stålfællesskabet¹¹⁴ eller støtte, der ydes virksomhederne efter forudgående godkendelse fra Kul- og Stålfællesskabet. Denne retspraksis giver anledning til at drage to konklusioner. Dels indeholder EKSF-traktatens artikel 4, litra c), kun forbud mod, at medlemsstaterne ensidigt og vilkårligt yder støtte til virksomhederne i de pågældende sektorer¹¹⁵. Dels skelner Domstolen mellem støtte ydet af Kul- og Stålfællesskabet og støtte, der er godkendt af Kul- og Stålfællesskabet, hvilket tydeligt viser, at EKSF-traktaten principielt anerkender støtte, som medlemsstaterne yder til kul- og stålvirksomheder efter at have ind hente EKSF-instansernes godkendelse.

Denne udvikling skal ses i sammenhæng med den dybe strukturelle krise, som allerede fra 1960'erne prægede samtlige økonomiske sektorer, men i særlig grad kul- og stålsektorerne, som danner de to grundstammer i EKSF-traktaten. Krisen havde ikke kunnet forudses på tids punktet for traktatens undertegnelse, da de pågældende sektorer endnu var økonomisk sunde, og den krævede efterfølgende en mangedobling af indgreb fra Kul- og Stålfællesskabet til støtte for kul- og stålvirksomhederne. Kul- og Stålfællesskabets finansielle evne viste sig dog hurtigt utilstrækkelig for at imødegå disse uforudsigelige omstændigheder.

Kul- og Stålfællesskabet fandt derfor på at lade medlemsstaterne finansiere EKSF-støtten. Til dette formål benyttedes artikel 95, stk. 1, som netop har til formål gennem undtagelsesvis, punktvis og midlertidige beslutninger at afhjælpe enhver uforudsigelig situation, som måtte opstå. De beslutninger, som Kul- og Stålfællesskabet har vedtaget, og som er bedre kendt under betegnelsen statsstøttereglerne, regulerer ydelse af støtte til kul- og stålsektorerne. I medfør af traktatens artikel 14 er disse beslutninger bindende i alle enkeltheder.

¹¹³ Domstolens dom af 23.2.1961 i sag 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mod Den Høje Myndighed, op. cit.

¹¹⁴ Denne støtte fra Kul- og Stålfællesskabet indgår i øvrigt i EKSF-traktatens artikel 5, hvori det hedder, at Kul- og Stålfællesskabet skal *“stille finansieringsmidler til rådighed for virksomhederne med henblik på deres investeringer og deltage i tilpasningsudgifterne”*. EKSF-traktatens artikel 54 omfatter i øvrigt en mulighed for Den Høje Myndighed til at yde lån til virksomhederne eller give garanti for andre lån, som optages af disse.

¹¹⁵ Der henvises desangående til forslag til afgørelse fra generaladvokat Maurice Lagrange fremsat den 5. november 1960 i sag 30/59 op. cit.

2. Reglerne for statsstøtte til kul- og stålindustrien

Inden for rammerne af EKSF-traktaten reguleres statsstøtte for øjeblikket dels af Kommissionens beslutning nr. 3855/91/EKSF af 27. november 1991 om fællesskabsregler for støtte til jern- og stålindustrien¹¹⁶, dels af Kommissionens beslutning nr. 3632/93/EKSF af 28. december 1993 om fællesskabsordningen for statsstøtte til kulindustrien¹¹⁷. For førstnævnte regelsæt skal det præciseres, at en række aktiviteter inden for stålindustrien ikke er omfattet af EKSF-traktatens anvendelsesområde. Støtte til disse aktiviteter er derfor ikke reguleret af oven nævnte beslutning nr. 3632/93/EKSF-traktaten, men i stedet af sektorspecifikke regler vedtaget inden for rammerne af EF-traktaten¹¹⁸.

Reglerne opstiller de betingelser, der skal være opfyldt, for at en række støttekategorier, der finansieres af medlemsstaterne, kan betragtes som værende forenelig med fællesmarkedet. Betingelserne er meget præcist formuleret, således at interesserede har så pålidelige referencerammer som muligt.

De støttekategorier, der kan komme i betragtning i henhold til støttereglerne for jern- og stålindustrien, er således støtte til lukning og regionalstøtte til investeringer i Grækenland, Portugal og i de tidligere østtyske delstater. Støttereglerne for kulindustrien omfatter derimod driftsstøtte, støtte til aktivitetsindskrænkning og støtte til dækning af exceptionelle udgifter. Med hensyn til støtte til forskning og udvikling samt miljøbeskyttelse henvises der til de *ad hoc*-rammebestemmelser, der er vedtaget inden for rammerne af EF-traktaten eller i det mindste er inspireret heraf¹¹⁹.

Det skal understreges, at det fra Kommissionens side ikke har været meningen, at disse statsstøtteregler på udtømmende vis skulle regulere spørgsmålet om støtte til virksomhederne i de pågældende sektorer, intentionen var blot at fastlægge nogle grundlæggende betingelser for visse nærmere bestemte støttekategoriers forenelighed. Der er derfor intet til hinder for at vedtage beslutninger om støtte, som ikke indgår i disse kategorier, eller som ikke opfylder de anførte betingelser for forenelighed, forudsat at betingelserne for anvendelse af EKSF-traktatens artikel 95, stk. 1, er opfyldt. Førsteinstansretten ventes inden længe at tage stilling til denne holdning¹²⁰.

3. Procedurespørgsmål

Som allerede beskrevet, skal enhver støtte til en virksomhed inden for en sektor, der er omfattet af EKSF-traktaten, godkendes af Kommissionen forud for ydelsen og skal derfor forudgående anmeldes til Kommissionen.

¹¹⁶ EFT L 362 af 31.12.1991, s. 57.

¹¹⁷ EFT L 329 af 30.12.1993, s. 12.

¹¹⁸ Se *ovenfor* under punkt II.3.d.

¹¹⁹ Se *ovenfor* under punkt II.5.b.

¹²⁰ Kommissionen har således for nyligt vedtaget syv enkeltbeslutninger om godkendelse af støtte til stålvirksomhederne EKO Stahl AF, Siderurgia Nacional, CSI, ILVA, Sachsiche Edeltahlwerke GmbH og Sidenor (Beslutning nr. 94/256/EKSF til nr. 94/261/EKSF af 12. april 1994 (EFT L 112 af 3.5.1994, s. 45 ff.). Disse beslutninger er for øjeblikket genstand for tre søgsmål for Førsteinstansretten.

Anmeldelsesproceduren for støtte til jern- og stålvirksomheder er fastlagt i artikel 6 i statsstøttereglerne for jern- og stålindustrien. I henhold til denne bestemmelse skal påtænkt støtte anmeldes til Kommissionen og må ikke iværksættes, før den er blevet godkendt af denne. Kommissionen skal i en række tilfælde indhente udtalelser fra samtlige medlemsstater, før den tager stilling til en påtænkt støtteforanstaltning. Når Kommissionen har til hensigt at forbyde en støtteforanstaltning, skal den først opfordre øvrige interesserede til at fremsætte deres bemærkninger. Undlader Kommissionen at reagere inden for to måneder efter anmeldelsen af den påtænkte støtte, kan den betragtes som stiltiende godkendt af Kommissionen¹²¹. I så tilfælde skal medlemsstaten dog underrette Kommissionen om sin hensigt om at iværksætte den påtænkte støtteforanstaltning.

Statsstøttereglerne for kulindustrien indeholder bestemmelser om, at medlemsstaterne på en særlig formular skal anmelde alle foranstaltninger, som de har til hensigt at træffe i det år, der følger efter anmeldelsen¹²². Sådanne foranstaltninger må ikke iværksættes, før Kommissionen har godkendt dem.

¹²¹ Denne frist forlænges til tre måneder, når Kommissionen indhenter udtalelser fra medlemsstaterne.

¹²² Kommissionens beslutning nr. 341/94/EKSF af 8. februar 1994 om gennemførelse af beslutning nr. 3632/93/EKSF om fællesskabsregler for statsstøtte til kulindustrien (EFT L 49 af 19.2.1994, s. 1). Reglerne for støtte til kulindustrien indeholdt i øvrigt en bestemmelse om, at medlemsstater, som måtte ønske at yde driftsstøtte eller støtte til aktivitetsindskrænkning i løbet af perioden fra 1994 til 2002 skulle fremlægge moderniserings-, rationaliserings- eller aktivitetsindskrækningsplaner for Kommissionen inden den 31. marts 1994.

BILAG

1. Væsentligste statsstøttetekster vedtaget eller offentliggjort af Kommissionen efter færdigredigeringen af del IIA (31.12.1994)

Skrivelse fra Kommissionen til medlemsstaterne af 22. februar 1995 (SG(95) D/1987) om den rentesats, der skal anvendes ved tilbagebetaling af ulovlig og uforenelig statsstøtte (ikke offentliggjort).

Gældende rentesats ved tilbagebetaling af støtte er markedsrenten og ikke den lovbestemte rente.

Meddelelse fra Kommissionen om statsstøtte til investeringer i forarbejdning og afsætning af landbrugsprodukter (EFT C 71 af 23.3.1995, s. 6).

Kommissionen vil fortsat anvende sektorrestriktionerne i punkt 2 i bilaget til beslutning 90/342/EØF på statsstøtteområdet, bortset fra tilfælde hvor restriktionerne er mindre strenge i henhold til beslutning 94/173/EF.

Meddelelse om forlængelse af rammebestemmelserne for støtte til kunstfiberindustrien (EFT C 142 af 8. juni 1995, s. 4).

Rammebestemmelserne for støtte til kunstfiberindustrien forlænges indtil 31. marts 1996.

Meddelelse fra Kommissionen til medlemsstaterne om tilbagesøgning af støtte ydet uden Kommissionens forudgående godkendelse (EFT C 156 af 22. juni 1995, s. 5).

Kommissionen bekræfter sin hensigt om at vedtage midlertidige beslutninger om tilbagesøgning af støtte, der er udbetalt i strid med procedurereglerne. Tilbagesøgning skal ske i overensstemmelse med den nationale lovgivning, og det beløb, der skal tilbagebetales, pålægges morarenter. Morarenterne beregnes på grundlag af markedsrenten fra det tidspunkt, hvor støtten blev udbetalt.

Meddelelse fra Kommissionen vedrørende metoden for anvendelse af EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), på regionalstøtte (EFT C 282 af 26. oktober 1995, s. 11).

Kommissionen ajourfører for hver enkelt medlemsstat de gældende indekstærskler til vurdering af den socioøkonomiske situation i en region.

EF-rammebestemmelser for statsstøtte til motorkøretøjsindustrien (EFT C 284 af 28. oktober 1995, s. 3) med berigtigelse (EFT C 307 af 18. november 1995, s. 22).

Kommissionen har forlænget de pågældende rammebestemmelser med tilbagevirkende kraft fra den 1. januar 1995 og foreslået nødvendige foranstaltninger i henhold til traktatens artikel 93, stk. 1.

Meddelelse om samarbejdet mellem de nationale domstole og Kommissionen på statsstøtteområdet (EFT 312 af 23. november 1995, s. 8).

Meddelelsen beskriver nærmere en række konsekvenser af den direkte anvendelse af sidste punktum i traktatens artikel 93, stk. 3, og der indføres en samarbejdsmechanisme mellem de nationale domstole, som forestår udførelsen heraf, og Kommissionen.

Retningslinjer for beskæftigelsesstøtte (EFT C 334 af 12. december 1995, s. 4).

Indholdet i disse retningslinjer er nærmere beskrevet under punkt 2.3.3. om reglerne for horisontal støtte.

Rådets forordning (EF) nr. 3094/95 af 22. december 1995 om støtte til skibsbygningsindustrien (EFT L 332 af 30.12.1995, s. 1), ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 1904/96 af 27. september 1996 (EFT L 251 af 3.10.1996, s. 5)

Forordningen fastlægger, at OECD-aftalen, som er ratificeret af EF, skal finde anvendelse, så snart den er ratificeret af samtlige parter, senest den 31. december 1997. Indtil da anvendes syvende direktiv.

Aftale om overholdelse af normale konkurrencevilkår i den kommercielle skibsbygnings- og skibsreparationsindustri (EFT C 355 af 30. december 1995, s. 1).

Aftalen sigter på at fjerne al eksisterende praksis, som er uforenelig med normale konkurrencevilkår, navnlig skadelig prisfastsættelse.

EF-rammebestemmelser for statsstøtte til forskning og udvikling (EFT C 45 af 17. februar 1996, s. 5).

Rammebestemmelserne åbner mulighed for støtte til SMV generelt og til virksomheder, der investerer i de mindst udviklede af EU's regioner, samt støtteforanstaltninger inden for de særligt prioriterede områder under rammeprogrammet for forskning og teknologisk udvikling for 1994-1998. Forpligtelsen til forudgående anmeldelse af individuel støtte til forskning indskrænkes til foranstaltninger inden for en vis beløbsgrænse. Denne nye tekst erstatter den tidligere tekst fra 1986

Meddelelse fra Kommissionen vedrørende statsstøtte til subsidierede landbrugslån ("driftslån") (EFT C 44 af 16. februar 1996, s. 2).

Meddelelsen ændrer Kommissionens politik med ikke at modsætte sig denne form for støtte ved at øge antallet af betingelser, som skal være opfyldt.

Meddelelse fra Kommissionen om de minimis-støtteordninger (EFT C 68 af 6. marts 1996, s. 9).

Meddelelsen forenkler anvendelsen af bagatelprincippet og udvider anvendelsesområdet, dels ved at erstatte den dobbelte maksimumsgrænse på 50 000 ECU til en enkelt maksimumsgrænse på 100 000, dels ved at ophæve alle restriktioner med hensyn til kumulering af de minimis-støtte med anden støtte, der er anmeldt til og godkendt af Kommissionen.

Rammebestemmelser for støtte til kunstfiberindustrien (EFT C 94 af 30. marts 1996, s. 11).

Rammebestemmelserne, som har en løbetid på tre år fra den 1. april 1996, tager sigte på at forbedre Kommissionens kontrol ved at sætte den i stand til i sin vurdering at tage udbud- og efterspørgselsituationen på markedet for det pågældende produkt i betragtning og ved at forpligte medlemsstaterne til at anmelde alle påtænkte støtteforanstaltninger, medmindre

ydelsen sker inden for rammerne af godkendte støtteordninger for faglig uddannelse/omskoling, miljøbeskyttelse eller forskning og udvikling.

Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til små og mellemstore virksomheder (EFT C 213 af 23. juli 1996, s. 4).

Rammebestemmelserne redegør for og ændrer kriterierne for SMV-støttes forenelighed med fællesmarkedet, navnlig vurderingen af immaterielle investeringer i form af teknologioverførsel, som der fremover ses lige så positivt på som på materielle investeringer. Teksten erstatter rammebestemmelserne fra 1992.

2. Oplysninger om den europæiske konkurrencepolitik

Generaldirektorat IV (Konkurrence) stiller oplysninger om den europæiske konkurrencepolitik til rådighed for offentligheden på EU's World Wide Web-server EUROPA (adresse: <http://europa.eu.int>). EUROPA indeholder oplysninger om EU-institutionernes virksomhed, og der er adgang til Generaldirektorat IV's hjemmeside fra rubrikken om Europa-Kommissionens aktiviteter.

Generaldirektorat IV's sider indeholder oplysninger om hovedområderne inden for konkurrencepolitikken, nemlig virksomhedsregler, fusioner, liberalisering, statsstøtte og internationale spørgsmål. For hvert af disse hovedområder kan brugeren finde underrubrikker med de seneste to ugers pressemeddelelser, retsakter, der er offentliggjort i EF-Tidende i løbet af den seneste måned, gældende retsakter i fuld tekst og en liste med henvisninger til beslutninger i enkeltsager samt afgørelser truffet af Domstolen og Førsteinstansretten.

Taler og artikler af konkurrencekommissæren, generaldirektøren eller andre af Generaldirektorat IV's tjenestemænd findes under separate rubrikker, ligesom tidligere numre af *EC Competition Policy Newsletter*; de årlige beretninger om konkurrencepolitikken, en ajourført liste over offentligt tilgængelige EU-publikationer om konkurrencespørgsmål og andre interessante dokumenter samt links til andre nationale og internationale myndigheders web-site med oplysninger om konkurrencespørgsmål osv.

Europa-Kommissionen

Konkurrencereglerne i De Europæiske Fællesskaber - Del IIB: Forklarende bemærkninger til statsstøtteregele

Luxembourg : Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

1997 - 52s. 16,2 x 22,9 cm

ISBN 92-827-9661-2

Pris i Luxembourg (moms ikke medregnet) : ECU 8,50